

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ A ZVLÁŠT
ZRANITELNÁ OBĚŤ**

Autor práce: Petra Nováková, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Milan Veselý

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Petra Nováková, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Oběti trestných činů a zvláště zranitelná oběť

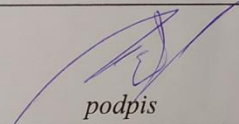
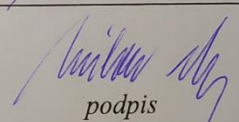
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Victims of Criminal Acts and the Most Vulnerable Victim

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

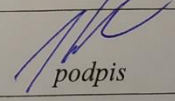
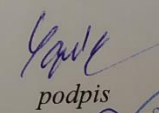
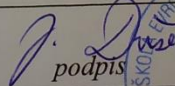
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. Milan Veselý

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): listopad 2021

Cíl bakalářské práce: Cílem práce bude blíže popsat postavení obětí trestného činu, jejich práva, možnosti pomoci ve formě neziskových organizací a poukázat na důležitost dostatečné pozornosti a citlivého přístupu k obětem trestného činu.

Student: Petra Nováková, Dis.	19.11.2021 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Milan Veselý	19.11.2021 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	8.12.2021 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	8.12.2021 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	14.12.2021 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Bc. Milanu Veselému za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a také kolegům ze služby kriminální policie a vyšetřování za jejich rady a konzultace.

ABSTRAKT

NOVÁKOVÁ, P. *Oběti trestných činů a zvláště zranitelná oběť: Bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 58 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bc. Milan Veselý

Klíčová slova: oběť, pomoc obětem trestných činů, práva obětí, viktimologie, zvláště zranitelná oběť

Bakalářská práce se zaměřuje na oběť trestného činu a zvláště zranitelnou oběť. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, je zde definována oběť trestného činu a zvláště zranitelná oběť, dále je představen zákon o obětech trestných činů, jeho vznik a účel. Nedílnou součástí je seznámení se s pojmem a úlohou viktimologie, osobností oběti a osobností pachatele trestného činu. Poukazuje na rozdíl mezi obětí a poškozeným, na jejich rozdílná práva, možnosti pomoci od státu či neziskových organizací a představuje úlohu zmocněnce. V praktické části bakalářské práce jsou popsány případové studie, kde je provedena analýza konkrétního protiprávního skutku z policejní praxe.

ABSTRACT

NOVÁKOVÁ, P. *Victims of criminal acts and the most vulnerable victim: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2022. 58 pp. Supervisor: Mgr. Bc. Milan Veselý.

Key words: help to victims, particularly vulnerable victim, victim, victimology, victims' rights

The bachelor thesis focuses on the victim of a crime and a particularly vulnerable victim. The theoretical part defines the basic terms, it defines the victim of a crime and a particularly vulnerable victim, introduces the law on victims of crime, its origin and purpose. An integral part is getting acquainted with the term and role of victimology, the personality of the victim and the personality of the offender of crime. It points out the difference between the victim and the aggrieved, their different rights, the possibility of help from the state or non-profit organizations and represents the role of proxy. The practical part of the bachelor thesis describes case studies, where an analysis of a specific criminal act from police practice is performed.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Vymezení základních pojmů.....	12
2.1 Trest a jeho účel	12
2.2 Pojem trestného činu	14
3 Vznik a účel zákona o obětech.....	17
3.1 Srovnání pojmů obětí trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb. a poškozený podle zákona č. 141/1961 Sb.	18
4 Viktimologie a její úloha.....	20
4.1 Viktimizace	22
4.1.1 Primární viktimizace	23
4.1.2 Sekundární viktimizace.....	24
4.1.3 Terciální viktimizace.....	24
5 Oběť trestného činu.....	26
5.1 Osobnost oběti trestného činu	26
5.2 Pojem zvlášť zranitelné oběti	29
5.2.1 Některé specifické typy zvlášť zranitelných obětí	30
5.2.2 Speciální výslechové místnosti pro zvlášť zranitelné oběti	32
6 Osobnost pachatele trestného činu	35
7 Práva obětí v trestním řízení	37
7.1 Vymezení trestního řízení a jeho účel	37
7.2 Práva obětí trestných činů	38
7.3 Neziskové organizace poskytující pomoc obětem trestné činnosti.....	39
7.3.1 Liga lidských práv	39
7.3.2 Bílý kruh bezpečí	39
7.3.3 Člověk v tísni	40
7.3.1 Probační a mediační služba.....	40

8	Definice a úloha zmocněnce	42
9	Případové studie	44
	Závěr	53
	Seznam použitých zdrojů	55

Úvod

Můžeme uvést, že nemalá část lidské populace se během svého života stane obětí nějakého trestného činu. Každý z nás s největší pravděpodobností zná ve svém okolí někoho, kdo se v minulosti obětí trestného činu stal, a to bez ohledu na to, zda šlo v daném případě o trestnou činnost charakteru majetkového, násilného, případně pak jiného. Navzdory tomu se zájem laiků a do jisté míry i odborníků zaměřuje více na osobu pachatele daného trestného činu, způsob spáchání a eventuálně některé další důležité okolnosti. Osoba oběti pak díky tomu představuje spíše neaktivní a nezúčastněný subjekt, který byl sice významný v okamžiku spáchání trestné činnosti, nicméně nadále již přílišnou roli nesehrává. Postupem času přitom začala být detailnější pozornost věnována specifikaci práv a povinností pachatelů trestných činů v rámci trestního řízení. Oběti trestných činů byly v tomto ohledu poněkud opomenuty, ačkoliv z hlediska historického, spočívalo právě v rukou obětí nebo jejich rodin potrestání pachatele a odškodnění oběti. Později však oběti o aktivní roli přišly a tyto úkoly na sebe převzal stát společně s jinými orgány. Nicméně pozornost věnovaná právě obětem trestných činů není důležitá pouze vzhledem k vymezení jejich pozice v průběhu trestního řízení, ale i dále rovněž v rámci zjištění toho, jakým způsobem k obětem trestného činu přistupovat, jakou pomoc jim poskytnout a nezpůsobit jim sekundární viktimizaci, takzvanou druhotnou újmu.

Lze konstatovat, že k nejpřísnějšímu prostředku ochrany společnosti patří trestní právo, které představuje poslední instituce „ultima ratio“, proto je třeba mít na paměti, že trestní právo nastupuje tam, kde byly ostatní právní prostředky neúčinné. Vzhledem k tomu, že právo se řadí do odvětví veřejného práva, náleží mezi jeho hlavní úkoly ochrana zájmů společnosti, ochrana oprávněných zájmů fyzických osob a právnických osob a ústavního zřízení České republiky. Trestním právem je vymezeno zejména to, co je trestným činem, upraveno ukládání trestů a ochranných opatření, vyjádřena trestní odpovědnost, přičemž tyto instituty jsou obsaženy v hmotné části. Dále nám trestní právo upravuje procesní úkony, které regulují postup orgánů činných v trestním řízení, zejména při realizaci práva, kdy tato procesní část je obsažena v trestním řízení.

S ohledem na neustálou aktuálnost tématu a potřebu detailněji prozkoumat roli oběti trestných činů, bylo zvoleno toto téma coby téma mé bakalářské práce. A v neposlední řadě byla tato volba ovlivněna i tím, že bych se této problematice, především práci se zvláště zranitelnými oběťmi, chtěla v budoucnu profesně věnovat.

Nejednou jsem se ve své dosavadní praxi, při práci policistky na obvodním oddělení Policie České republiky, s obětí trestného činu setkala, a proto mohu z vlastní zkušenosti konstatovat, že při prvním kontaktu s takovou osobou bývají ze strany policistů určité mezery, které se vyznačují nedostatečným zájmem a zlehčováním situace, ale i nedostatečným proškolením v této oblasti.

Bakalářská práce je rozdělena do několika základních kapitol a navazujících podkapitol, kdy v úvodních částech dochází k vymezení a vysvětlení důležitých pojmů vyskytujících se v dané práci a jejichž pochopení je pro dané téma podstatné. Další kapitola bude věnována praktické části, kde budou popsány vzorové případy určitých, libovolně zvolených trestných činů, ve kterých bude určitou roli zastávat zvláště zranitelná oběť. Na konci každá případová studie bude tzv. shrnutí, kde budou uvedeny zjištěné skutečnosti, poznatky a další postřehy.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je poukázat na rozdíl mezi obětí, zvláště zranitelnou obětí a poškozeným. Na jejich rozdílná práva, možnosti pomoci od státu či neziskových organizací a v neposlední řadě upozornit na důležitost dostatečné pozornosti a citlivého přístupu k obětem ze strany policistů.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, je zde definována oběť trestného činu, včetně zvláště zranitelné oběti, kdy jsou širěji specifikovány některé zvláště zranitelné oběti, dále je v této části představen zákon o obětech trestných činů, jeho vznik a účel. Nedílnou součástí bakalářské práce je i seznámení se s pojmem a úlohou viktimologie, osobností oběti a osobností pachatele trestného činu. V teoretické části jsou dále popsána práva obětí, úloha zmocněnce a neziskové organizace poskytující pomoc obětem trestné činnosti.

V praktické části jsou popsány případové studie, je zde provedena analýza konkrétního protiprávního skutku z policejní praxe, kdy tyto kazuistiky budou zaměřené na zvláště zranitelné oběti, ale i na samotný postup policejního orgánu.

2 Vymezení základních pojmů

V úvodu bakalářské práce budou představeny a vymezeny ústřední pojmy zkoumaného tématu, které se budou v dalších kapitolách nejčastěji vyskytovat. Jedná se především o základní pojmy, jimiž je pojem trestu, trestného činu a ochranného opatření.

2.1 Trest a jeho účel

Trest obvykle představuje určitou sankci za konkrétní jednání a může mít právní nebo neprávní povahu. Hovoříme-li o mimoprávním trestu, jedná se o sankci morální a etickou, jakou je odsouzení daného chování veřejností. Na druhou stranu samozřejmě existují i soudní tresty udělované trestními soudy. Snad nejjednodušší způsob, jak popsat trest, je právní následek trestného činu. Jediným orgánem, který rozhoduje o potrestání a odsouzení za trestný čin, je soud, jak ukládá čl. 90 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR¹ a obdobně pak rovněž čl. 40 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod², jedná se o soud trestní. Soudní trest Kratochvíl definuje jako určitý právní následek trestného činu, který vyžaduje negativní, právní a mravní hodnocení pachatele a jeho jednání při sledování účelu podle trestního zákoníku. Jedná se o prostředek k dosažení účelu trestního práva, který prosazuje pouze trestní soud, jeho výkon má sílu zákona a je vynutitelný skrze právní moc³.

Jelínek například také tvrdí, že trest je právním následkem určitého protiprávního jednání⁴. Jedná se o nejtypičtější druh trestního postihu upravený v obecné části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Stát využívá systém trestů zejména k ochraně těchto zájmů chráněných trestním zákonem, ale také k ochraně veřejného zájmu před pachateli trestné činnosti. Účelem trestu je poškození svobody, majetku nebo pověsti pachatele.

Za zmínku také stojí, že v tuzemském trestním právu existují určité dvojí standardy trestní sankce. Rozlišujeme na jedné straně trest a na druhé straně takzvané ochranné opatření. Rozdíl mezi nimi je v tom, že lze přijmout i ochranná opatření pachatelů, za činy jinak trestné. Provedení ochranných opatření nevypovídá o negativním hodnocení pachatele, jde jen o prostředek prevence. Ochranná opatření a tresty sdílejí

¹ Viz. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

² Viz. zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

³ KRATOCHVÍL, Vladimír, *trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2012, Beckovy právnické učebnice, 145 s. ISBN 978-80-7179-082-2

⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). 387 s. ISBN 978-80-75-02

několik znaků, zejména to, že jsou důsledkem trestných činů, jedná se o státem vynucovaná opatření, která mohou ukládat pouze soudy. Oba tyto instituty jsou státní mocí vymahatelné a jsou ukládány zákony atd.

Nutno podotknout, že aktuální zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, neupravuje výslovně účel trestu. V předcházející právní úpravě, tedy v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. byl účel trestu definován v rámci ust. § 23, ve kterém bylo přesně stanoveno, že za účel nelze pokládat odplatu, ale ochranu celé společnosti před pachatelem trestného činu. Autoři aktuální právní úpravy, současného trestního zákoníku, stanovili, že ponechají popis účelu trestních sankcí raději trestní nauce, a je tak zákonem nahrazeno na základě reflektování obecných zásad trestání do jednotlivých ustanovení trestních sankcí. Vzhledem k obecně formulovaným zásadám u všech trestních sankcí⁵, existují i tresty⁶ a ochranná opatření⁷, která na rozdíl od formálních účinků sankcí budou v určitých konkrétních případech přímo použitelné. Účel trestu vychází nejen z takových obecných zásad, ale i z uceleného pojetí moderního trestního zákoníku, zejména jednotlivých ustanovení o problematice ukládání trestních sankcí⁸.

Účel trestu byl v rámci ust. § 23 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, vyjádřen v podobě konkrétních dílčích cílů a konečného cíle. Za konečný cíl lze považovat ochranu lidské společnosti před pachatelem trestné činnosti, aby nedocházelo k jejímu páchání, respektive, aby takové nežádoucí chování bylo omezeno na minimum. Dílčí ustanovení § 23 v podstatě definují prostředky k dosažení základních cílů a obsahu trestu. Mezi takové prostředky přitom patří následující:

- Zabránění odsouzenému v pokračování páchání trestných činů
- Výchova odsouzeného k vedení řádného života
- Působit výchovně i na další členy společnosti^{9 10}

Vzhledem k výše uvedenému je hlavním účelem trestu ochrana společnosti před pachatelem trestných činů, což je ústřední cíl trestání, mimo jiné také zabránění pachateli v pokračování páchání trestných činů, jednak fyzickým znemožněním, na druhé straně

⁵ viz. ust. § 37 a § 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶ viz. ust. § 39 až § 45 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷ viz. ust. § 96 a § 97 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸ VICHEREK, Roman, *Účel trestu*.IN: *epravo.cz* (online). 2013 (cit. 2020-11-19). Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/vlanky/ucel-trestu-89770.html>

⁹ VICHEREK, Roman, *Účel trestu*.IN: *epravo.cz*(online). 2013 (cit. 2020-11-19). Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/vlanky/ucel-trestu.89770.html>

¹⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

pak nepřímo díky tomu, že trest jako takový v zákoně existuje a je možné, aby byl za spáchané protiprávní jednání uložen. Nezanedbatelným a důležitým faktem je pak také výchova pachatele směřující k následnému vedení řádného života, ačkoliv se bezesporu jedná o náročnou a problematickou oblast. Součástí takového procesu by jistě mělo být i jeho přivedení k tomu, aby sám se aktivně podílel na pozitivních změnách své osobnosti, nicméně toto však výchovné možnosti trestů poněkud přeceňuje.¹¹ Obecná prevence se přitom prolíná s prevencí individuální, tedy pokud je pachateli uložen spravedlivý a odpovídající trest, pak na další osoby, které o spáchání trestného činu uvažují, by to mělo mít takový vliv, že při zjištění neodvratitelnosti uložení sankce se zdrží takového jednání. A řádným občanům bude zvýšeno povědomí o nebezpečnosti páčání trestné činnosti, s cílem zvýšit pocit právní jistoty a představy o autoritě právních norem.¹²

Se slovem spravedlnost souvisí i účel trestu. Spravedlnost by neměla pouze souviset ve vztahu k pachateli, ale rovněž ve vztahu ke společenským zájmům a osobám, které byly zasaženy určitým trestným činem.¹³ Nutno dodat, že účelu nebude dosaženo trestem tam, kde by byl uložený trest nepřiměřený, mírnější a neodpovídal by společenské závažnosti a dalším okolnostem daného trestného činu.¹⁴

2.2 Pojem trestného činu

Trestný čin a související trestní sankce (resp. jiná odpovídající trestněprávně relevantní reakce na trestný čin) jsou základními pilíři struktury trestní odpovědnosti. Základ trestní odpovědnosti tedy znamená trestný čin, přesněji řečeno jeho spáchání, kdy v případě spáchání osobou mladistvou jde o provinění.¹⁵ Základem trestní odpovědnosti jsou tedy určité podmínky, kdy po jejich splnění pro pachatele vzniká trestní odpovědnost, na kterou dále navazuje následující povinnost strpění trestní sankce.¹⁶

¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). 394 s. ISBN 978-80-7502

¹² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 394 s. ISBN 978-80-7502

¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník, komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 493 s. ISBN 978-80-7400-428-5

¹⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges 2014. Student (Leges). 394 s. ISBN 978-80-7502

¹⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 126 s. ISBN 978-80-7502-236

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 106 s. ISBN 978-80-7400-428-5

Odborníci obecně definují trestný čin různými způsoby. Někdy se může jednat o pojmové vymezení daného trestného činu, na druhou stranu v jiných případech jsou znaky a jejich povaha specifikovány pouze z důvodu konkrétního popisu jednotlivého trestného činu.¹⁷ Trestný čin lze definovat formálním způsobem – formální pojem trestného činu (představují zákonem zakázaný čin), popřípadě pak materiálně, kdy je usilováno o podrobnější charakteristiku obsahu činu – materiální pojem trestného činu. Materiální vymezení trestného činu však nesmí být zaměňován s materiálním pojetím trestného činu.¹⁸ Materiální pojem trestného činu představuje v tomto ohledu základ pro kriminalizaci předmětného trestného činu a zdůrazňuje také představu lidské společnosti o tom, co je zapotřebí pod hrozbou trestu zakázat. Jako takový je důležitým kriminálně-politickým nástrojem.¹⁹

Šámal a kol. pak označují za formální pojem trestného činu takový čin, který je činem trestným v pojetí platného práva, a tedy takový protiprávní skutek, který za trestný čin pokládá právě trestní zákon.²⁰ Takové pojetí pak určuje, které atributy musí být prokázány, aby bylo možné uložit odpovídající trest v souladu s pozitivním právem.

V trestním zákoníku je možné se setkat s pojmem trestného činu v jeho obecné podobě, kam spadají dvě kategorie, a to kategorie přečinu a zločinu. Platná definice trestného činu je uvedena v ust. § 13 odst. 1 trestního zákoníku: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ V ustanovení § 11 trestního zákoníku je pak dále dáno, že: „*Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivých ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.*“ Kromě toho lze poznamenat, že existují určitá stádia vývojové činnosti, které zahrnují přípravu a pokus, účastenství, tedy organizátorství, návod a pomoc. Trestněprávní teorie v této souvislosti hovoří o formách trestné součinnosti.

¹⁷ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., Praha: Orac, 2003. 29 s. ISBN 80-86199-74-6

¹⁸ SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. 24 s. ISBN 978-80-254-4033-9

¹⁹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kol. *Trestní právo hmotné – 1. Obecná část 5.*, jubilejní zcela přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 115 s.

²⁰ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN, *Trestní právo hmotné*. 8. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 90 s. ISBN 978-80-7552-358-7

Aby se tedy jednalo o trestný čin, musí být v praktické rovině splněny dvě zákonné podmínky, a tedy protiprávnost činu (materiální znak) a znaky uvedené v trestním zákoníku (formální znak). Takto definovanou materiální a formální stránku trestného činu pak je dle mínění Kratochvíla třeba vnímat coby formálně zákonnou definici trestného činu (ust. § 13 trestního zákoníku) spolu s materiální nápravou konceptu trestného činu podle ust. § 12 odst. 2 trestního zákoníku.²¹ Podle ustanovení § 12 trestního zákoníku a také čl. 40 odstavce 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod může být trestným činem pouze takový protiprávní čin, který zákonodárce považuje za trestný čin. Kromě toho byl zdůrazněn význam jasné identifikace a rozlišení nejzávažnějších trestných činů od ostatních trestných činů.²²

²¹ KRATOCHVÍL, Vladimír, *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 169 s. ISBN 978-80-7179-082-2

²² ŠÁMAL, Pavel, *Trestní zákoník: Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. 98 s. ISBN 978-80-7400-109-3

3 Vznik a účel zákona o obětech

Jak již bylo nastíněno, větší pozornost je obětem trestných činů věnována až od poloviny 20. století. Problematika ochrany práv obětí trestných činů byla v rámci tuzemské legislativy rozložena do několika zákonů. Možnost pomoci poškozeným upravuje například zákon č. 108/2008 Sb., o sociálních službách. Tato problematika je také uvedena v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, dále také v občanském soudním řádu nebo v zákonu č. 113/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. V minulosti však ze strany státu nebyla komplexní péče a pomoc obětem trestných činů nijak jednotně zakotvena. Pojem oběť navíc tuzemské trestní právo neznalo až do přijetí zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Do té doby pouze existoval institut poškozeného, jehož postavení zůstává součástí trestního řádu.

Takovým zákonem a nařízením je proto zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který od počátku dubna roku 2013 a částečně i od srpna téhož roku zavádí komplexní zákony a předpisy o právech obětí trestných činů. Toto ustanovení o právech obětí navíc výslovně rozšiřuje a mění řadu dalších zákonů, včetně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, který zavedl dosud nevyužívaný systém předběžných opatření.²³ Až přijetím tohoto zákona - zákona o obětech trestných činů - přineslo komplexní úpravu seskupenou do jednoho zákona, do této doby nebyla právní úprava týkající se ochrany obětí trestných činů jednotná.

Dále je třeba uvést, že zákon o obětech trestných činů nezahrnuje výslovné určení, ale z důvodové zprávy tohoto zákona však vyplývá, že jeho smyslem je především zlepšení postavení obětí trestných činů a zajištění toho, aby se s nimi zacházelo citlivě a důstojně ze strany orgánů činných v trestním řízení.²⁴ V tomto ohledu je stále aktuální otázkou, zda právě orgány činné v trestním řízení přistupují k obětem v určité situaci ohleduplným způsobem tak, aby oběti nezpůsobily větší stres, nebo nepřispívaly k sekundární viktimizaci. Zákon o obětech trestných činů je rozdělen do 12 částí, z nichž poslední část určuje platnost zákona, první část stanoví práva obětí trestných činů a v části

²³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv, *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. 13 s. ISBN 978-80-87576-49-6

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů. In. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2012 [cit.2020-11-19]. Dostupné z. www.mvcr.cz/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx

druhé až jedenácté jsou stanoveny změny dalších zákonů. První část se dále dělí na celkem 4 hlavy: Hlava I obsahuje úvodní ustanovení a definice pojmů a základní zásady zákona, hlava další pak provádí úpravu práv obětí trestných činů, hlava III se zaměřuje na úpravu podpory subjektů, které poskytují pomoc obětem trestných činů, a hlava IV obsahuje informace o tom, kdy zákonodárci jsou kontrolováni Ministerstvem spravedlnosti k vydání předpisů, které jsou v souladu s tímto zákonem.

Z výše uvedeného je zřejmé, že účelem zákona o obětech trestných činů je především vytvoření jednotné koncepce, která dokáže komplexně pokrýt problematiku práv, pomoci a poskytování péče obětem trestných činů. Zvláště je zdůrazněna potřeba věnovat pozornost obětem z hlediska utrpěné újmy a překonání pohledu na poškozeného pouze jako svědka v trestním řízení. Úprava se mimo jiné snaží také rozšířit mimoprocesní práva obětí trestných činů. Dále zahrnuje rovněž poskytnutí komplexní odborné pomoci, odškodnění a peněžité pomoci, respekt vůči důstojnosti oběti, právo být slyšen či právo na informace.²⁵

3.1 Srovnání pojmů obětí trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb. a poškozený podle zákona č. 141/1961 Sb.

Pojem „oběť“ se v české právní úpravě vyskytl v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů.²⁶

Obětí dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, uvedeno v ust. § 2 odstavec 2 se rozumí: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*“. Dále v ust. § 2 odstavce 3 téhož zákona, je status oběti připsán i jiným osobám: „*Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzní v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.*“

²⁵ Zákon o obětech trestných činů – základní informace. In. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2012 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-rcppk-doc.aspx

²⁶ Vládní návrh a vydání zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) č. 617/0. Důvodová zpráva. Dostupné z: Codexis Academia

Oproti tomu pojem poškozeného v ust. § 43 odstavce 1, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád), je definován: „*Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková či nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“

Jedním z rozdílů je, že oběťmi mohou být pouze fyzické osoby, nikoli právnické osoby. Právnická osoba může být pouze poškozeným, a to výlučně pokud jí byla způsobena majetková újma. Právnická osoba je určitý uměle vytvořený subjekt, kterému vzhledem k právní osobnosti připsané zákonem, nemůže být spácháním trestného činu ublíženo na zdraví. Poškozeným může být i osoba fyzická, pokud ji následkem trestného činu vznikla škoda na zdraví. Nicméně v definici poškozeného není uvedeno, že by stačilo pouze „ohrožení újmou“, jako je tomu u oběti. V trestním řádu je jednoznačně uvedeno, že poškozeným je pouze ten, jemuž trestným činem bylo ublíženo na zdraví nebo způsobena jiná újma – tedy, že nastal účinek trestného činu.

Hlavním rozdílem je, že pojem oběti trestného činu, upraveném v českém právním řádu zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, je pojmem hmotněprávním, oproti pojmu poškozeného, který je pojmem procesněprávním upraveném v zákoně 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). „*Pojem poškozeného je užší než pojem oběti v širším pojetí. Je užší v tom, že pojem oběti zahrnuje nejen osoby, které utrpěly újmu v přímé souvislosti s trestným činem, ale i v souvislosti nepřímé. Tak například sem nepatří oběti sekundární viktimizace (pokud tato není trestným činem). Za oběti se – na rozdíl od poškozeného – považují i nejbližší členové rodiny poškozeného a též osoby, které byly na její péči odkázány; stejně tak osoby, které utrpěly újmu, když oběti přišly na pomoc, resp. které se, jakkoliv snažily zabránit přímé viktimizaci.*“²⁷ Poškozený má jasnou právní definici, zda poškozený je nebo není, ale u oběti je to jinak, zde je potřeba za oběť považovat každého, kdo se cítí být obětí, a do doby než vyjde najevo opak, se k němu jako k oběti musí přistupovat dle zásad uvedených v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Z toho vyplývá, že každému z nich jsou přiznaná odlišná práva. Poškozený je stranou trestního řízení se svými právy a povinnostmi, může se jednat o osobu fyzickou i právnickou. U poškozeného se odškodňuje újma, která vznikla v přímé souvislosti s trestným činem. Zatímco oběti je zvláštní péče udělována státem, jedná se o fyzickou osobu a za oběť je považován také pozůstalý.

²⁷ HOLCR, Květoň a kol. *Kriminologie*. 1. Vyd. Praha: Leges, 2009. Student. 92 s. ISBN 978-80-87212-27-1

4 Viktimologie a její úloha

V rámci následující kapitoly bude blíže představena role takzvané viktimologie. Viktimologie je věda, která se zabývá oběťmi trestných činů. Je považována za jednu ze součástí oboru kriminologie. Etymologický význam slova viktimologie je věda o oběti, je odvozeno od latinského slova „victima“, což znamená oběť, a řeckého slova „logos“, což znamená věda. Viktimologie je tedy naukou o oběti, ačkoli je chápána spíše jako aplikovaná vědecká disciplína, protože zatím nemá dostatečně vymezené své místo.²⁸

Lze ji však také chápat jako součást kriminologické vědy, která se zabývá oběťmi trestných činů, jejich rolí ve vzniku a průběhu trestného činu, jeho odhalení a objasnění. Zabývá se také způsoby pomoci obětem trestných činů či prevencí, díky níž se dá zabránit viktimizaci potencionální oběti.²⁹

Viktimologie se zabývá vším, co s oběťmi souvisí, vztahy mezi obětí a pachatelem, psychologickým profilem oběti, procesem viktimizace, mírou, jakou oběť přispěla ke spáchání trestného činu (provokace či neopatrnost). Viktimologie řeší také roli, jakou má oběť v motivaci pachatele, jaký je její vliv na průběh trestného činu a tím se zaměřuje na zjištění, jakým způsobem se dá viktimizaci zabránit, či jak snížit míru nebezpečí. Ve viktimologii se také zkoumá právní a psychologická pomoc obětem trestných činů.³⁰

Obecně lze shrnout, že věnuje svou pozornost právě obětem trestných činů. Již na úvod je vhodné uvést, že pojem oběti nelze ztotožňovat s pojmem poškozeného, který využívá trestního práva procesního, protože jde o pojem širšího charakteru, kam náleží vedle osob, vůči kterým útok směřuje, dále také takové osoby, které vzhledem k silné citové vazbě k oběti vnímají její újmu jako újmu vlastní, popřípadě pak také osoby blízké sociálnímu okolí oběti.³¹

Z hlediska je přitom možné uvést, že termín viktimologie byl poprvé užit v roce 1949 ze strany amerického psychologa Frederica Werthama, nicméně za skutečného zakladatele je pokládán německý kriminolog a psycholog Hans von Hentig, a to díky

²⁸ SOCHŮREK, Jan a Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. 11 s. ISBN 80-7083-745-4.

²⁹ GRŮVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ, *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3

³⁰ SOCHŮREK, Jan a Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. 11 s. ISBN 80-7083-745-4.

³¹ GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. 137 s. ISBN 80-246-1293-3

svému výzkumu *The Criminal and his Victim* pocházejícímu z roku 1948.³² Viktimologie vymezuje skupiny jedinců, které jsou vyšší mírou „předurčeny“ k tomu, aby se staly oběťmi trestných činů. Tyto skupiny jsou vymezeny na základě psychologických, sociálních a biologických faktorů. Existuje tedy jistá typologie obětí, která rozděluje rizikové kategorie podle pohlaví, věku, sociálních a psychologických odchylek od normálu či dle etnické příslušnosti³³. Příčinou, která vedla k rozvoji tohoto oboru, přitom kromě dalšího byly okolnosti 2. světové války, jelikož v souvislosti s touto událostí došlo ke zřetelnému nárůstu citlivosti veřejnosti na újmu spáchanou na obětech, kdy v tomto období se samozřejmě jednalo zejména o oběti nacistického holocaustu. Postupně se rozvinula myšlenka, že je nutné se na postavení obětí trestné činnosti zaměřit se stejným úsilím jako na osobnost pachatelů, což vedlo k vývoji viktimologie.³⁴ V jejím rámci následně vznikla rovněž kriminalistická viktimologie, která se zaměřuje na oběti trestných činů, jelikož se jedná zejména o cenný zdroj informací ohledně daného trestného činu, nositele stop paměťových i materiálních, kromě toho se zaměřuje na práci obětí během průběhu trestního řízení. Dochází ke zpracování poznatků obecné viktimologie, a to zejména pro účely práce policejních orgánů.³⁵

Můžeme uvést, že viktimologie je zaměřena především na kriminologická data ohledně několika základních skupin jevů, a to včetně zákonitosti, které se těchto jevů týkají.³⁶

- Oběť spolu se svými psychickými, biologickými a sociálními vlastnostmi, kdy spojitost mezi těmito vlastnostmi a viktimností (stupeň pravděpodobného rizika, že se osoba stane obětí trestného činu) byla prokázána v případě věku oběti (oběťmi jsou zejména mladší osoby s ohledem na jejich často méně opatrný až nebezpečný způsob života), dále pak také profese oběti (existují určitá povolání související s vyšší mírou viktimností), dále také u sociální charakteristiky oběti (příslušnost k určité rizikové skupině osob související s vyšším viktimogenním

³² VALKOVÁ, Helena a Josef KUCHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. Vyd. Praha C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. 171 s. ISBN 978-80-7400-429-2

³³ HENTIG, Hans von. *The criminal and his victim*. Studies in the sociobiology of crime (online). Bonn, New Haven, Yale University Press, 1948. 455 s., (cit. 02-02-2022). Dostupné z: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.34038/page/n9>

³⁴ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 113 s. ISBN 978-80-7478-614-3

³⁵ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3., přeprac. Praha: ASPI, 2008. 152 s. ISBN 9788073574093

³⁶ GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. 135 s. ISBN 80-246-1293-3

potencionálem, může se jednat o příslušníky určitých etnických nebo náboženským menšin) a v neposlední řadě rovněž v případě zdravotního stavu oběti (mezi nejvíce ohroženou skupinu patří osoby vyznačující se určitými somatickými a psychickými handicapy)

- Vztahy existující mezi pachatelem a obětí (kupříkladu to, jakým způsobem se oběť podílela na interakci před samotným činem i v průběhu jeho páčání)
- Proces viktimizace, a to zejména úlohou oběti v tomto procesu (například role, kterou sehrává oběť v motivaci pachatele ke spáchání trestné činnosti, případně pak místa a časové okamžiky zvyšující pravděpodobnost, že se osoba stane obětí trestného činu)
- Úloha oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednávání spáchané trestné činnosti
- Pomoc pro oběti trestné činnosti (odškodnění a rehabilitace)
- Ochrana jedinců před viktimizací (proces, kdy se potencionální oběť stává obětí skutečnou)

Za zmínku také stojí to, že poznatky zjištěné ve viktimologickém výzkumu se využívají především ve viktimologické prevenci, kdy je stanoveno bezpečné chování, tedy takové chování, které vede k efektivnímu vyhnutí se role oběti. Spolu s tím je pozornost věnována i preventivním opatřením, aby se eliminovalo riziko ohrožení.³⁷

4.1 Viktimizace

Procesem viktimizace rozumíme proces, kdy se z oběti potencionální stává skutečná oběť³⁸. V takovém případě dochází k poškození oběti či k újmě. Tento jev je dynamický, skládá se z několika rovin zločinu. Kromě samotného útoku se jedná také o vztah pachatele s obětí, jejich chování, míru viktimnosti (disponovanosti člověka stát se obětí, souborem jeho předpokladů ke spáchání trestné činnosti).

K viktimizaci může přispívat mnoho faktorů. Jedná se například o lehkomyšlnost oběti, agresivní chování oběti, ale i nevyřešené spory mezi pachatelem a obětí. Míra

³⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Vyd. 4., nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál, 2004. 187 s. ISBN 80-7178-931-3

³⁸ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOULOVÁ. *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluše, 2014, 62 s. ISBN 978-80-7478-614-3

viktimizace bývá vyjádřena indexem viktimizace. Jedná se o výsledek podílu počtu obětí na daný počet obyvatel.³⁹ Výzkum bývá prostorově a časově vymezen.

Viktimizací dochází k narušení životní rovnováhy oběti, zhoršení kvality života, která se projevuje v různých aspektech. Mohou být narušeny sociální vazby oběti s okolím, narušena finanční jistota, pocit bezpečí či nejistota z budoucnosti.

Viktimizace začíná útokem na oběť, ale tím to nekončí, nadále probíhá a může probíhat v několika fázích. Rozlišujeme dvě základní fáze, a to primární a sekundární viktimizaci. Další fází je terciální viktimizace, která představuje dopady primární a sekundární viktimizace.

4.1.1 Primární viktimizace

Primární viktimizací rozumíme újmu, která byla jedinci způsobena v přímé souvislosti s konkrétním trestným činem. Jedná se o bezprostřední výsledek trestného činu a počáteční fázi viktimizace, která může být i fází konečnou. Ve většině případů tomu tak z důvodu negativního dopadu na život oběti nebývá. Primární újmu rozumíme újmu emocionální, újmu fyzickou či újmu finanční.⁴⁰

Emocionální újma se odvíjí od vlastností, kterými jedinec disponuje. Může se projevovat přecitlivělostí, nespavostí, strachem, panikou aj. Emocionální újmu není možné odškodnit, jako je tomu v případě újmy finanční či fyzické. Oběť si s sebou nese i nemožnost oprostit se od trestného činu, stálé vracení se k tomuto činu.

Fyzická újma představuje újmu na zdraví člověka, zranění, ublížení na zdraví či zabití. Finanční újma znamená odcizení finanční částky. Jedná se o újmu, která byla člověku způsobena na jeho majetku, může se jednat také o ušlý zisk, náklady na léčení či poškození cizí věci.

³⁹ NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLATEL. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 89 s. ISBN 80-86432-08-4.

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 111 s. ISBN 80-86473-86-4

4.1.2 Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizací rozumíme proces, který nastává až s odstupem poté, co byl trestný čin spáchán. Jedná se zpravidla o psychické zranění oběti, ke kterému dochází po skončení trestného činu v reakci na okolí oběti.⁴¹ Hovoříme tak o následné újmě oběti, vedlejší následky spáchaného trestného činu, ke kterým došlo až po jeho skončení. Následky sekundární viktimizace mohou mít závažnější dopad na oběť než samotný trestný čin. Příkladem mohou být pokusy o sebevraždu obětí trestných činů, ke kterým se okolí obrátilo zády.

K sekundární viktimizaci dochází vědomě i nevědomě, mohou se na ni podílet různí jedinci. Oběť může být druhotně poškozena prostřednictvím přátel, rodiny, vlastních dětí, nevhodného zpracování případu médií, apatickým přístupem orgánů činných v trestním řízení.

Sekundární viktimizace bývá zpravidla doprovázená následujícími pocity:⁴²

- Pocit nedůstojnosti se vyskytuje v případě mravních deliktů, tj. po znásilnění, pohlavním zneužívání aj.
- Pocit izolace v případě reakce okolí, které s obětí přestane komunikovat
- Pocit nespravedlnosti v případě nesouhlasu s vedením či výsledkem trestního řízení

V rámci sekundární viktimizace může docházet také k jevům jako je očerňování oběti, přenášení viny na oběť, k obviňování oběti, poškozování dobrého jména oběti či nerespektování soukromí oběti.⁴³

4.1.3 Terciální viktimizace

Terciální viktimizace bývá v některých studiích považována za součást viktimizace primární a sekundární. Představuje situaci, kdy oběť není schopna zpracovat

⁴¹ NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 147 s. ISBN 80-86432-08-4

⁴² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 116 s. ISBN 80-86473-86-4.

⁴³ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005, 196 s. ISBN 80-7179-813-4

traumatický zážitek, ačkoliv z objektivního hlediska k nápravě či odškodnění došlo.⁴⁴ Terciální viktimizace je spojena se zásadními změnami v životě jedince, ke kterým dochází s časovým odstupem po viktimizaci primární a sekundární. Kvůli terciální viktimizaci se oběť nemůže vrátit zpět do běžného života, který vedla před tím, než na ni byla spáchána trestná činnost. Nepochází k adaptaci oběti, z toho důvodu je tedy možné považovat tyto následky trestného činu za nenapravitelné.

⁴⁴ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing a.s., vydání 1., 2016. 82 s. ISBN 978-80-247-4849-8

5 Oběť trestného činu

V rámci následující kapitoly bakalářské práce bude ústřední pozornost věnována právě oběti trestného činu a pojmu zvláště zranitelné oběti, kdy budou představeny i některé specifické typy zvláště zranitelné oběti.

5.1 Osobnost oběti trestného činu

Můžeme uvést, že detailní definice je ukotvena již ve zmiňovaném zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, který zavedl jednotnou právní úpravu pomoci obětem trestné činnosti do tuzemského prostředí a zároveň jejich práva rozšířil. Obětí je dle ust. § 2 odst. 2 tohoto zákona rozuměna: „*Fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“ V odstavci 3 tohoto zákona se kromě toho pojem oběti rozšířil o příbuzné oběti nacházející se v pokolení přímém, sourozence, osvojence, osvojitele, manžele nebo případně registrované partnery/druhy, jestliže jsou osobou blízkou, pokud došlo díky danému spáchanému trestnému činu ke smrti oběti. Zároveň je zřejmé, že zmíněný pojem oběti je značně široký. Mimo jiné bezesporu stojí za zmínku zvláště zranitelná skupina obětí, kterým se dostává zvláštní ochrany ze strany zákonodárce. Těmto se budu blíže věnovat v rámci následujících podkapitol této práce.

Lze konstatovat, že pokud jde o oběti, je důležitý zejména subjektivní aspekt, jakým je touto obětí vnímána újma. Rozhodujícím kritériem je tedy oběť daného jednání. Dále je nutné rozlišovat oběť od osoby poškozené. Poškozeného definuje ust. § 43 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, jako osobu, které v souvislosti se spáchaným trestným činem vznikne újma na zdraví, majetková či nemajetková újma, popřípadě se jedná o takovou osobu, na jejíž úkor se pachatel obohatil. Tento procesní pojem je definován úžeji než pojem oběti, neboť majetková či nemajetková újma musí být skutečně způsobena. I když poškozeným se může stát i právnická osoba, obětí však nikoliv.⁴⁵ Jak bylo již zmíněno, někteří lidé jsou vystaveni vyššímu riziku, že se stanou obětí trestného činu, což označujeme jako viktimmnost. Taková osoba je nazývána „potencionální obětí“, jinými slovy vyjadřuje „stupeň pravděpodobného rizika, že se

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2014. Glosátor. 115 s. ISBN 978-80-7502-049-9

stane obětí trestného činu“, a určitou roli hraje například její profese, sociální vrstva, věk, psychické vlastnosti, příslušnost k menšinovým skupinám nebo sexuální orientace.⁴⁶

Typologií obětí se zabývalo několik autorů, jejich snahou bylo vysvětlit disponovanost některých osob stát se obětí trestného činu. Tyto typologie, kterých existuje několik, jsou spíše podnětem, nelze však podle nich oběti skutečně třídit a podchycovat statistiky.

Kriminolog Hans von Hentig, který je považován za zakladatele viktimologie, ve své první studii o obětech kriminality *The criminal and his victim* považoval podle psychologických a sociologických vlastností za potencionální oběť osoby depresivní, sadistické, uzavřené, znuděné, lehkomyšlné, osamělé, psychicky inhibované, staré, mladé, osoby ženského pohlaví, a rozdělil je do tří skupin na oběť depresivní, chtivou a lehkomyšlnou.

Benjamin Mendelsohn v roce 1956 posuzoval oběti podle jejich účasti na vzniku trestného činu a rozdělil je do těchto šesti skupin:

- Úplně nevinou oběť – např. cyklista sražený nepozorným řidičem, obsluha benzínové čerpací stanice
- Oběť s malým podílem viny – např. napadená osoba, která má špatnou pověst
- Oběť stejně vinná jako pachatel nebo totožná s pachatelem – např. sebevražda
- Oběť více vinná než pachatel – osoba, která provokuje pachatele
- Oběť podstatně více vinná než pachatel – osoba, která pachatele v sebeobraně usmrtí
- Simulující oběť – předstírající, např. křivé obvinění

Viktimolog egyptského původu E. A. Fatahh z předchozích dvou dělení vycházel ze vztahu oběti k pachateli v době spáchání trestného činu a rozdělil je do pěti skupin:

- Neúčastněná oběť – nezná se s pachatelem, nepřispívá svým chováním ke spáchání činu
- Latentní či predisponovaná oběť – vlivem určitých osobnostních rysů mají zvýšený sklon k viktimizaci
- Provokující oběť – svými chováními přispívá ke vzniku deliktu

⁴⁶ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie 4.*, aktualiz. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 123 a dále. ISBN 978-80-7478-614-3

- Zúčastněná oběť – pachatel a oběť se znají, oběť svým postojem spolupůsobí na vzniku činu
- Falešná oběť – není skutečnou obětí, byla ve špatný čas na špatném místě

Podle viny české kriminologie je často uváděna typologie obětí podle B. Holysta, který je rozdělil do dvou skupin:

- Oběti, které si zavinily vlastní viktimizaci – byť individuálně, např. jako provokatéři nebo příslušní k rizikové, či z pohledu společnosti negativně hodnocené skupině (např. prostitutky, narkomani, alkoholici...)
- Oběti, které si nezavinily vlastní viktimizaci – ani individuálně (oběť si zabezpečí svůj majetek, ale přesto je okradena), ani příslušností k rizikové, ale společnosti pozitivně hodnocené skupině (např. policisté, hasiči, vojáci ...)⁴⁷

Za zmínku dále stojí klasifikace existujících typů obětí, která může být provedena následujícím způsobem:⁴⁸

- Oběť skrytá – zůstává utajena před policií i justičními orgány
- Oběť predestinovaná – vysoké riziko viktimizace v důsledku svého povolání
- Oběť předstírající – oběť, která simuluje vzniklou újmu
- Oběť dobrovolná – souhlasí s poškozením (např. oběť masochistických praktik)
- Oběť recidivista – pro svou naivitu se jedná o opakovanou oběť, resp. pro nadměrnou důvěřivost nebo nebezpečné praktiky

Mezi některé konkrétní typy obětí patří – senioři, oběti domácího násilí nebo stalkingu. U násilných trestných činů lze dále oběti rozdělit na oběti loupežné vraždy (obvykle ženy staršího věku, které se nemohou bránit), sexuálního napadení (zejména ženy ve věku mezi 15 a 30 lety), nájemných vražd (obvyčně muži), dále oběti útoků motivovaných osobními vztahy (obvykle rodinný příslušníci nebo blízký příbuzný – partner/manžel), zavražděné matkou (obětí je novorozenec) a oběti další.⁴⁹

⁴⁷ VELINSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha. Grada Publishing a.s., 2016. 27–29 s. ISBN 978-80-247-4849-8

⁴⁸ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie 4.*, aktualiz. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3

⁴⁹ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. 467–469 s. ISBN 978-80-7400-429-2

5.2 Pojem zvlášť zranitelné oběti

Jak již bylo výše nastíněno, jde-li o zvlášť zranitelnou oběť, je jí ze strany zákonodárce poskytována určitá zvláštní ochrana, jsou jím připsána práva nad rámec práv obětí běžným. Zvlášť zranitelné oběti tvoří děti, jedinci s fyzickým, mentálním či jiným postižením, které jim zabraňuje v normálním životě ve společnosti, dále osoby, které byly obětmi trestného činu obchodování s lidmi, a jedinci, kteří byli postiženi sexuálním trestným činem, pohrůžkami násilí z důvodu věku, sexuální orientace, rasy, náboženství a jiných.

Z hlediska věku hovoříme nejen o trestných činech spáchaným nejen na dětech, ale i na osobách vyššího věku, dále o osobách handicapovaných či s poškozením smyslů. Újma způsobená těmito skupinám obyvatel jim působí mnohem větší obtíže než ostatním členům společnosti. Do této kategorie tak řadíme osoby ochrnuté, osoby nevidomé, hluché či jedince s mentální retardací. Zvláště zranitelnými obětmi pak rozumíme oběti teroristického útoku či trestných činů obchodování s lidmi.

I když je tedy každá oběť nepochybně zranitelná a nutně vyžaduje citlivý přístup, v případě zvláště zranitelné oběti je vysoké riziko sekundární viktimizace, zavražďování pachatelem nebo mohou být obzvláště náchylné ke zhoršení stresu a jiného emočního traumatu. Proto tato skupina obětí si vyžaduje další zvláštní opatření, aby bylo zajištěno, že riziko druhotné újmy bude omezeno na minimum. Tato zásada je upravena na základě ust. § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, kde je uvedeno toto: „*Existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat.*“ Jestliže nelze dokázat, že se nejedná v daném případě o zvlášť zranitelnou oběť, je potřeba s ní zacházet takovým způsobem, jako by touto obětí byla. Domnívám se, že tento přístup zabrání neodůvodněnému nárůstu rizika sekundární viktimizace, kdy by s obětí nemuselo být zacházeno s takovou péčí a citlivostí, v případě potřeby s přihlédnutím k jejímu stavu. Zákonodárce přitom víceméně reagoval na požadavky čl. 24 odst. 2 Směrnice, který stanoví, že je nezbytné považovat za dítě, tedy osobu mladší 18 let, i takovou osobu, u které nelze spolehlivě určit věk, a pokud existují pro takové tvrzení důvody.⁵⁰

Rovněž důležitý je princip nezávislosti postavení oběti v trestním řízení, založeném na faktu, že nezávisí na postavení oběti a souvisejících příznacích ani na

⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. 2012 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/ddoc/00/08/45/00084575.pdf>

některých zvláštních procesních pravomocích, zda byl pachatel zjištěn, zatčen nebo odsouzen. Dá se říct, že tento princip je velmi důležitý z hlediska výkladu práva na poskytnutí peněžité pomoci ze strany státu.⁵¹ Pokud by bylo oběti odepřeno postavení zvláště zranitelné oběti, může podat žádost státnímu zástupci o přezkum postupu policejního orgánu a státního zástupce dle ustanovení § 157a) trestního řádu.⁵²

Jak již bylo zmíněno, zvláště zranitelné oběti mají práva, kterými běžné oběti nedisponují. Mezi tato práva řadíme – právo na bezplatnou odbornou pomoc, právo na zabránění kontaktu s pachatelem, právo na výslech prováděný zvláště citlivě, právo na výslech, který nebude v budoucnu opakován, v opačném případě bude tento výslech veden stejnou osobou, právo na přibrání tlumočnicka, právo na zastupování zmocněncem bezplatně nebo za sníženou cenu.

5.2.1 Některé specifické typy zvláště zranitelných obětí

Senioři jako oběti trestných činů

Za seniora neboli osobu staršího věku nejobvykleji považujeme osobu starší 60 let, nicméně Světová zdravotnická organizace definuje stáří podle kategorií: věk od 60 do 74 let je označován za ranné stáří, pokročilý věk od 75 do 89 let a osoby nad 90 let se řadí do kategorie dlouhověkosti. V zákoně o obětech trestných činů je stanoveno, že osoba staršího věku, stejně tak jako osoba postižená nějakým hendikepem musí mít takovou skutečnost, která může: „*vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy.*“⁵³ Starší lidé mohou být vzhledem ke svému věku snadnou obětí, nejen kvůli snížené schopnosti se ubránit, ale jsou i důvěřivější. Dle statistik jsou nejčastějšími trestnými činy páchaných na seniorech kapesní krádeže, krádeže v bytech, podvody, kdy je pachatelé pod různými záminkami navštíví přímo v jejich domovech. Mezi další trestné činy páchané na seniorech jsou různé formy týrání a násilí, kdy pachateli jsou většinou členové rodiny či pečovatelé.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2014. Glosátor. 25 s. a dále. ISBN 978-80-7502-049-9

⁵² GRÍVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. *Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1.4.2017* trestněprávní revue, 2017, 9

⁵³ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, § 2 odst. 4 písm. b)

Oběti domácího násilí a stalkingu

Domácí násilí vzniká ve všech typech rodinných a obdobných vztahů. Oběťmi domácího násilí se mohou stát ženy, muži, děti, senioři, osoby se zdravotním postižením. Vše se děje za zavřenými dveřmi a dochází k němu mezi osobami blízkými. Může jít o fyzické, psychické, sexuální, ekonomické či sociální násilí, vyznačující se také tím, že osoby, které se stanou oběťmi domácího násilí, dlouho váhají s oznámením či odchodem od agresora, a to z různých důvodů. Následky domácího násilí mají dopad nejen na psychiku oběti, ale i na zdraví a v nejzávažnějších případech mohou skončit fatálně.⁵⁴

Za stalking lze považovat opakované, systematické a dlouhodobé pronásledování, které může mít různé podoby. Může se jednat o obtěžování po telefonu, různých sociálních sítích, ale také o fyzické vyhledání blízkosti osoby, kdy toto jednání v oběti vyvolá pocit strachu a úzkosti. Stalking může postihnout i oběť domácího násilí, která se od agresora odpoutá, odejde. Jeho následky mají dopad hlavně na psychiku oběti, ale stejně jako u domácího násilí mohou skončit fatálně, vraždou či sebevraždou.⁵⁵

Oběti bossingu

Za bossing je považována psychická šikana v zaměstnání mezi nadřízeným a jeho podřízeným. Znakem je tedy nerovné postavení mezi pachatelem a obětí. Nadřízený využívá své moci, má větší pravomoci a zneužívá svého postavení k šikaně podřízeného. Formy bossingu mohou být různé, ale mezi nejznámější se řadí přidělování nesmyslných úkolů, nadměrná kontrola, bezdůvodné odebrání kompetencí aj. Dopady bossingu mají vliv na zdravotní a psychický stav oběti.⁵⁶

Oběti domácího násilí

Mezi nejčastější sexuální násilí patří znásilnění. Dle statistik v České republice zažilo sexuální násilí 49 % populace, převážně žen, ve skutečnosti by bylo toto procento vyšší, neboť velký počet těchto skutků zůstává latentní (nenahlášený, neodhalený),

⁵⁴ Článek z policie.cz, dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

⁵⁵ Projekt e-bezpečí.cz, dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kyberstalking/135-135>

⁵⁶ Business Animals.cz, dostupné z In: <https://www.businessanimals.cz/bossing-sikana-mobbing/>

a pachatelé nenesou žádnou odpovědnost. Zásadní pro kvalifikaci sexuálního násilí je dle současné právní úpravy jasně vyřčený nesouhlas se sexuální stykem, případně může jít o tzv. zneužití bezbrannosti, které se ale v praxi pachateli mimořádně obtížně prokazuje. Pro svou závažnost, často zanechává na oběti doživotní následky, mající přesah do různých oblastí života oběti a nezáleží na skutečnosti, zda čin byl nahlášený a šetřený orgány činnými v trestním řízení, či nikdy neohlášený, tzv. latentní.⁵⁷

Děti jako oběti trestných činů

Za dítě se dle trestního zákoníku považuje osoba mladší 18 let. Pokud se oběti trestného činu stane dítě, jedná se v mnoha případech o tzv. Kvalifikovanou skutkovou podstatu, a to s ohledem na zvláštní ochranu dětských obětí ve vztahu k jejich citlivosti a vyšším dopadům trestných činů na jejich psychiku, ať už se jedná o sexuální zneužívání či týrání dítěte. Samozřejmě, že závisí na věku oběti v době spáchání deliktu, ale čím mladší oběť, tím hůře se s viktimizací vyrovnává a nepříjemný zážitek má větší vliv na jeho život. Delikty páchané na dětech jsou pro společnost nepochopitelné a odsuzované. Dítě, obzvláště mladší 15 let je jednoznačně zvlášť zranitelnou obětí a pracují s nimi speciálně vyškolení policisté, v závažnějších případech specialisté. Výslech dětí je prováděn ve speciálních místnostech a prioritou je dítě dále neviktimizovat a nevyslýchat jej opakovaně.

5.2.2 Speciální výslechové místnosti pro zvlášť zranitelné oběti

Speciální výslechovou místnost lze definovat jako „vhodně uspořádané a technicky vybavené pracoviště vyslychajícího zajišťující maximální autenticitu celého výslechu a jeho přesnou dokumentaci za současného prohloubení záruk zákonnosti.“⁵⁸

Tento typ místností je možné využívat při výslechu dětí či jinak znevýhodněných obětí, jak bylo uvedeno výše. Myšlenka vytvoření těchto speciálních výslechových místností se objevila v roce 2005. O dva roky později začalo Ministerstvo vnitra tuto myšlenku realizovat a napříč Českou republikou vznikly postupně speciální výslechové

⁵⁷Profem.cz, profem-pravo-pomoc. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/sexualni-nasili>

⁵⁸ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 95 s. ISBN 978-80-7251-294-2

místnosti. První speciální výslechové místnosti vznikly v Praze a Ostravě, v současnosti se nachází v každém krajském městě. Speciální výslechové místnosti slouží především pro výslechy dětí, které se staly obětí či svědkem závažné trestné činnosti, zejména mravnostního charakteru. Tyto místnosti se využívají i u dalších zvláště zranitelných obětí, jak je vymezuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Jedná se tak i o oběti znásilnění a domácího násilí, seniory či handicapované osoby. Hlavním důvodem pro vybudování speciálních výslechových místností je dále nepoškozovat oběť či svědka závažné trestné činnosti a tím zmírnit možnost vzniku sekundární a terciální viktimizace. Kontakt vyslychaného s policií je díky prostředí ve speciálních výslechových místnostech snazší, ochrání oběť či svědka před nepříjemnými zážitky ze standardního prostředí policejního pracoviště.

Speciální výslechovou místnost tvoří komplex minimálně dvou místností, které jsou od sebe odděleny a zároveň propojeny audiovizuálně. Místnost, ve které probíhá výslech je pak vybavená tak, aby působila klidným a příjemným dojmem. V místnosti jsou také rozmístěny mikrofony a kamery. Zvuk a obraz se přenáší do monitorovací místnosti. V té se nachází technické zázemí – počítače, velké obrazovky, videorekordér, reproduktory, mikrofony a další náležitosti pro záznam výslechu. V místnosti se také nachází veškerá dokumentace. Výslechu jsou přítomny osoby, které se jej musí ze zákona účastnit, tj. soudce (soudce jen před sdělením obvinění, když jde o neopakovatelný úkon, jinak není), státní zástupce, zákonný zástupce, psycholog (nemusí vždy být), pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí a další (které se nachází ve vedlejší místnosti). Tyto osoby jsou oprávněny klást dotazy. Tyto dotazy napíšou čitelně tiskacím písmem na papír a následně jsou přineseny do speciální místnosti vyšetřovateli, kde je pouze on a oběť. Je na rozhodnutí speciálně vyškoleného vyšetřovatele, zda otázku položí, nebo ne. Když se jedná o otázky nepříjemné, útočné, viktimizační, tak není povinností vyšetřovatele je položit, což je jedním z důležitých úkolů výslechových místností, oddělit oběti od dalších osob, které by kladly útočné a viktimizační otázky. Díky tomu se výslech již nemusí opakovat.

Interiér výslechové místnosti je uzpůsoben především pro děti (např. vymalování místnosti vhodnými barvami, výzdoba, obrázky, vhodný nábytek, knihy, flipchart, dětská magnetická tabule, květiny ...) tak, aby vyvolal co nejvíce pocit bezpečí a pohody. Zařízení místnosti však nesmí být pro děti rušivé, aby nedošlo k rozptýlení pozornosti dítěte, a zároveň musí být využitelné nejen pro výslech velmi malých dětí, ale také pubescentů. Nezbytnou a velmi důležitou součástí vybavení jsou také

demonstrační pomůcky – panenky Jája a Pája⁵⁹, které nesmí být vidět, vždy musí být dobře ukryty v nějaké přepravce.

⁵⁹ Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. Ministerstvo vnitra České republiky

6 Osobnost pachatele trestného činu

Lze si položit otázku, zda je možné v praxi identifikovat určité psychologické dispozice, které předurčují jedince k páchání trestných činů. Touto problematikou se zabývá kriminální (kriminologická) psychologie, jeden z oborů forenzní psychologie. Dosud však nebyla spolehlivě prokázána existence psychických dispozic typických pro pachatele trestných činů. U jedince jsou dovozovány některé specifické osobnostní předpoklady s ohledem na absenci určitých rizikových vlivů vnějšího prostředí. Čírtková uvádí několik rizikových osobnostních předpokladů⁶⁰:

- Snížená úzkost (osoba se nebojí neznámých a nebezpečných činností)
- Zvýšená impulzivnost (tato osoba je neustále v pohybu a nové situace jsou pro ni výzvou)
- Nezávislost na odměně (u osoby nerozhoduje to, zda jeho činy jsou chváleny nebo ne, nemá strach z možných sankcí)

Někteří odborníci se domnívají, že kriminální sklony je možné rozpoznat zhruba ve 3 letech na základě přítomnosti výše uvedených osobnostních předpokladů⁶¹.

Současná psychologická vyšetření pachatelů se však zaměřují především na hlubší poznání osobnosti pachatele a následné zařazení do typu odpovídajícímu jedinci. Nejčastěji se používá obecná typologie, ve které je identifikováno několik základních osobnostních typů pachatele⁶²:

- Socializovaný (normální) typ – tato povaha pachatele podléhá obecně platným znalostem o chování a prožívání, proto je třeba na spáchané jednání pohlížet jako na pouhou odchylku od běžného způsobu života
- Neurotický typ – osoby postižené některými neurotickými poruchami mohou mít hysterické reakce, deprese, zvýšenou úzkost, což může ovlivnit motivy a specifické způsoby páchání trestné činnosti
- Psychopatický typ, psychopat – tento typ pachatele nelze považovat za normální, protože v jeho případě hraje roli absence určitých osobnostních rysů (vymizení

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 68 s. ISBN 80-85858-70-3

⁶¹ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a ZOULOVÁ, Ivana. Ke kategorizaci zločinů (z německé i české teorie a praxe). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2006, sv. 9, 8 s.

⁶² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 68-75 s. ISBN 80-85858-70-3

vyšších citů = anetická psychopatie), nebo naopak tyto rysy jsou příliš silné (přehnaná agresivita = agresivní psychopatie), a často jsou tito lidé okolím vnímány jako divní

- Mentálně nedostačivý typ – tento pachatel je typický svou nízkou inteligencí, která se projevuje na jeho trestné činnosti, jenž nebývá promyšlená, a vyznačuje se jednoduchostí a přímočarostí
- Psychotický typ – pachatel trpěl v době činu jedním ze závažných duševních onemocnění (psychóza), z toho důvodu je hlavním znakem spáchaného trestného činu nesrozumitelnost, bizarnost a často brutalita, související také s motivy pachatele, které jsou často nepochopitelné a zvrácené

Otázkou výzkumu pachatelů a jejich osobností řeší i takzvaná kriminologie, která je samostatnou interdisciplinární vědou, jejíž empirické studium mimo jiné se zabývá problematikou související s kriminalitou a osobností pachatele. Věda přitom využívá poznatky z jiných vědních oborů, do kterých patří psychologie, kriminalistika, penologie, forenzní psychiatrie nebo v neposlední řadě pedagogika⁶³. Za základ moderní kriminologie bychom přitom mohli označit kriminologii vývojovou, která se snaží především o podrobný popis četnosti trestné činnosti a počtu pachatelů v poměru k jejich věku, jelikož v určitém věku jedince se kriminální jednání objevuje, poté pak postupně graduje, stagnuje a slábne, dokonce pak v některých případech vymizí zcela.⁶⁴

⁶³ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. 1-8 s. ISBN 978-80-7400-7292

⁶⁴ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a ZOULOVÁ, Ivana. Ke kategorizaci zločinů (z německé i české teorie a praxe). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2006, sv. 9, 34–40 s.

7 Práva obětí v trestním řízení

V rámci této kapitoly bude blíže pojednáno o právech obětí, která jsou těmto přiznána v rámci trestního řízení. Nedílnou součástí kapitoly bude také podkapitola věnující se neziskovým organizacím pomáhajícím obětem trestných činů.

7.1 Vymezení trestního řízení a jeho účel

V tomto ohledu lze uvést, že zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád vymezuje pojem trestní řízení v rámci ust. § 12 odstavce 10 coby řízení, které odpovídá tomu zákonu. Proto bychom mohli odvodit, že se jedná o veškerá řízení, která jsou upravena prostřednictvím norem obsažených právě v trestním řádu. Šámal a kolektiv pak uvádějí, že je třeba za trestní řízení pokládat zákonný postup orgánů činných v trestním řízení a některých dalších subjektů účastnících se tohoto postupu, který má směřovat zejména k zajištění trestného činu a jeho pachatele, vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině, trestu a nápravném opatření, případně o nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, dále pak rovněž samotný výkon daných rozhodnutí⁶⁵. Kromě toho by však pochopitelně smyslem trestního řízení mělo být taktéž určité preventivní působení na společnost, aby došlo ve společnosti k omezení trestné činnosti, což je nepochybně žádoucím výsledkem.

Vzhledem k uvedenému bychom mohli pronést, že zásadním smyslem celého trestního řízení je dospět ke zjištění, zda došlo ke spáchání trestného činu, případně pak zjistit jeho pachatele, jemuž je kromě toho nutné spáchaný čin procesně dokázat, a v návaznosti na to rovněž zajistit uložení a výkon stanovené sankce⁶⁶. Můžeme doplnit, že se trestní řízení významným způsobem podílí mimo jiné na upevňování zákonnosti a prevenci proti páčání trestné činnosti.

Trestní řízení bychom rovněž mohli rozdělit do několika vzájemně navazujících stádií. V rámci každého z nich pak rozhodují odlišné orgány činné v trestním řízení, kromě toho se každé z těchto stádií vyznačuje taktéž odlišným cílem⁶⁷. Obecně bychom mohli identifikovat v podstatě 5 zásadních stádií trestného řízení. V tomto ohledu jde

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. 5 s. ISBN 978-80-7400-496-4

⁶⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 24 s. ISBN 978-80-210-7687-7

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H.Beck). 8 s. ISBN 97880-7400-496-4

konkrétně o přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, řízení o opravných prostředcích a vykonávací řízení. Uvedená stádia pak lze pokládat za jasně vymezené časové úseky trestního řízení, ve kterém orgány činné v trestním řízení a případně další orgány a osoby účastníci se daného řízení plní své stanovené úkoly s úmyslem dosáhnout vymezeného účelu trestního řízení⁶⁸.

7.2 Práva obětí trestných činů

Je třeba se vzhledem k tématu zaměřit také na práva, která jsou přiznána obětem trestných činů. V tomto ohledu je možné uvést, že se obecně problematiky práv obětí trestné činnosti dotýká řada rozličných právních předpisů, mezi nimi pak především již opakovaně zmiňovaný zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Zákon o obětech trestných činů je pak samozřejmě v tomto kontextu ústředním právním předpisem, který je však nutné pro plné prosazení práv doplnit o další související významné právní předpisy. Roli sehrává především provázanost s trestním řádem, jelikož orgány činné v trestním řízení obvykle vstupují do počátečního kontaktu s obětí spáchaného trestného činu, proto je zcela nutné, aby byl jejich přístup k obětem i samotný výkon úkonů trestního řízení naprosto v souladu s ústředními zásadami a právy obětí tak, jak jsou specifikována ze strany zákona o obětech trestných činů i trestního řádu.

Je možné konstatovat, že předmětem úpravy zákona o obětech trestných činů jsou procesní i neprocesní práva obětí trestného činu, a je možné mezi ně zařadit právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozcím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo před druhotnou újmou (takzvanou sekundární viktimizací) a dále pak také právo na poskytnutí peněžité pomoci. Vedle toho je taktéž provedena úprava vztahu existujícího mezi státem a subjekty, které se zaměřují na poskytování služeb pro oběti trestných činů v hlavě III zákona o obětech trestných činů.⁶⁹ Jedná se o podmínky udělování povinností akreditovaným subjektům, které

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČTA. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H.Beck). 451 s. ISBN 978-80-7400-496-4

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. s. 17-20. ISBN 978-80-87576-49-6

zahrnují i jejich kontrolu plnění, podmínky poskytování dotací ze státního rozpočtu, vedení veřejného rejstříku poskytovatelů služeb atd.

7.3 Neziskové organizace poskytující pomoc obětem trestné činnosti

V rámci následující podkapitoly vymežím několik nejznámějších neziskových organizací, které jsou schopné poskytovat pomoc obětem trestné činnosti. Neziskové organizace bojují za zájmy ohrožených osob ve společnosti nejrůznějšími metodami. Asi nejznámější neziskovou organizací nasměřovanou na oběti trestných činů lze co se týče České republiky uvést Ligu lidských práv nebo Bílý kruh bezpečí. Významnými podporujícími subjekty zaměřujícími se na konkrétní cílové skupiny jsou např. Rosa (centrum pro ženy – oběti domácího násilí), proFem (centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí), Fond ohrožených dětí (pomáhá týraným, zneužívaným, opuštěným a jinak sociálně ohroženým dětem), In IUSTITA (pomáhá obětem předsudečného násilí – násilí z nenávisti) aj.

7.3.1 Liga lidských práv

Jedná se o českou nevládní organizaci, která se v roce 2004 stala členem Mezinárodní federace lidských práv. Věnuje se ochraně a dodržování lidských práv v různých oblastech (např. zdravotnictví, školství, soudnictví, práci policie atd.). Cílem této organizace je ochrana lidských práv, a to v rozsahu, v kterém tato práva garantuje Listina základních práv a svobod, a zvýšení kvality a důstojnosti života. Pořádá vzdělávací semináře, poskytuje bezplatné poradenství, vede strategické právní případy.

7.3.2 Bílý kruh bezpečí

Organizace s názvem Bílý kruh bezpečí je nestátní nezisková organizace, která v České republice působí od roku 1991 a má 13 pracovišť. Jejím cílem je hlavně poskytnout pomoc obětem, svědkům a pozůstalým po obětech trestných činů, a to bezplatně. Dále se podílí na prevenci kriminality, usiluje o zlepšení práv a postavení obětí a nabízí celkovou viktimologickou intervenci osobám zasaženým trestnou činností. Bílý kruh bezpečí poskytuje těmto lidem právní ochranu, informační, psychologické

a sociální poradenství a také potřebné praktické rady a informace vzhledem k jejich konkrétní situaci. Poskytování pomoci prostřednictvím organizace Bílý kruh bezpečí je odborná, bezplatná a diskrétní. Osobní kontakt zajišťují poradci, a to právníci a psychologové. Oběti mohou tento spolek kontaktovat prostřednictvím nonstop linky, která je bezplatná a nepřetržitá, popřípadě pak osobně díky existující síti poraden v České republice. Pro zvlášť zranitelné oběti mimo bezplatné konzultace s odborníky poskytuje tato organizace i jiné služby, jakými jsou např. terapeutický program, víkendové pobyty.⁷⁰

7.3.3 Člověk v tísní

Organizace s názvem Člověk v tísní představuje nevládní organizaci, jejíž vznik se pojí s rokem 1992, a to v okruhu válečných zpravodajů a novinářů, kdy bylo vše vystavěno na myšlenkách humanismu, svobody, rovnosti a solidarity. V takovém duchu pak je právě lidská důstojnost a svoboda vnímána jako jedna z ústředních hodnot celé lidské společnosti. Smyslem této organizace je především poskytování pomoci v krizových oblastech a podpora z hlediska dodržování lidských práv v globálním měřítku. Pozornost je zaměřena také na oblast vzdělání a poskytování pomoci pro jedince, kteří se nacházejí v situaci sociálního vyloučení. Člověk v tísní je kromě toho rovněž členem Aliance 2015 a v současnosti se orientuje na několik ústředních oblastí, a to konkrétně humanitární a rozvojovou spolupráci, podporu lidského práva, programy sociální integrace a vzdělání a osvětu. Tato organizace každoročně pořádá festival dokumentárních filmů Jeden svět v několika desítkách městech, dodává filmy a vzdělávací systémy do téměř tří tisíc škol a uděluje cenu Homo Homin takovým jedincům, kteří velmi napomohli obhajobě lidských práv a prosazování demokratických myšlenek.⁷¹

7.3.1 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (PMS) je organizační složkou České republiky a její činnost upravuje zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Jde o relativně

⁷⁰ Bílý kruh bezpečí In: *Kdo je a co dělá Bílý kruh bezpečí*. [online]. 2020. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.zabovresky.cz/assets/File.ashx?id_org=80902id_dokumenty=17533

⁷¹ O nás. In: *Člověk v tísní* [online]. 2020 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>

novou institucí v oblasti trestní politiky, svou činnost zahájila v roce 2001 a vyznačuje se synergií sociální práce a trestního práva. Provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení a na její činnost dohlíží ministerstvo spravedlnosti. Probace se zabývá dohledem nad obviněným, obžalovaným, odsouzeným, a mediace snahou o smír, dohodu při řešení sporů a konfliktů. Posláním probační a mediační služby je snaha o obnovu právních a společenských vztahů narušených trestnou činností, poskytování pomoci obětem trestných činů, zajištění výkonu možných trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozeného, ochrany komunity a prevenci kriminálního jednání.⁷² Tato služba podporuje pachatele v jeho začlenění do společnosti a zaměřuje se na podporu desistence (tj. proces vedoucí k ukončení páchaní trestné činnosti). Preferuje proces založený na spolupráci všech osob zasažených trestným činem a vzájemné dohody mezi nimi. Probační a mediační služba spolupracuje s pachatelem i obětí a zohledňuje individuální potřeby obou stran. Dále se soustředí poskytnout poškozenému důležité informace a také zajistit tzv. mediaci, kterou lze označit jako formu mimosoudního vyrovnání s pachatelem za současné účasti prostředníka, aby došlo díky tomu k hmotné nápravě vzniklé újmy, nápravě vztahů a určité morální satisfakci.⁷³

⁷² O nás – dokument. In: *Probační a mediační služba* [online]. 2021. Dostupné z: [//www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2121_pdf](https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2121_pdf)

⁷³ Poslání a cíle probační a mediační služby České republiky. In: *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2020. [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>

8 Definice a úloha zmocněnce

V rámci následující kapitoly bude zmíněn pojem takzvaného zmocněnce. Je jisté, že během trestního řízení může oběti trestného činu poskytnout pomoc také zvolený důvěrník a zmocněnec. Velkou roli v tomto ohledu sehrává pomoc charakteru finančního, tedy možnost získání peněžité pomoci a uplatnění náhrady škody. Navíc pro oběti trestných činů poskytující pomoc již od roku 2010 patří policejní psychologové a speciálně vyškolení krizoví intervenenti. Poškozený se v rámci trestního řízení může nechat zastupovat zmocněncem, a to napříč všemi fázemi. Může se přitom jednat o advokáta, ale stejně tak i příbuzného či známého poškozeného. Zmocněnce může představovat i taková osoba, která je důvěrníkem. Zmocněnec má přitom pravomoc účastnit se již od zahájení trestního stíhání vyšetřovacích úkonů, může činit za poškozenou osobu návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Nicméně nemá možnost podávat namísto poškozené osoby svědeckou výpověď. Je tedy možné pronést, že poškozený má možnost se v rámci trestního řízení nechat zastupovat zmocněncem, kterého může představovat fyzická osoba, která nemá omezenou způsobilost k právním úkonům, případně pak právnická osoba. Zvolit si zmocněnce může osoba při oznámení trestného činu, případně pak kdykoliv během samotného trestního řízení.⁷⁴

Právní pomoc přitom může být poskytována na základě žádosti oběti bezplatně, případně pak za úplatu, pak však musí být poskytována advokátem. Trestní řád přitom v rámci ust. v § 51 a) poskytuje některým obětem, které se současně nachází v postavení poškozeného, možnost domáhat se bezplatné právní pomoci zmocněnce. Je však nutné prokázat nedostatek prostředků na hrazení nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Novela zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů přitom umožnila růst standardu ochrany zvláště zranitelné oběti, jelikož podle stávající úpravy byly i ony nuceny nedostatek prostředků prokazovat a bezplatná právní pomoc náležela bez dalšího pouze poškozeným mladším 18 let. Nicméně v současnosti si mohou nárokovat bezplatnou právní pomoc poskytovanou zmocněncem veškeré zvláště zranitelné oběti.⁷⁵

Je vhodné v rámci tohoto exkurzu doplnit, že nárokovat si bezplatnou pomoc ze strany zmocněnce, případně pak nárokovat si pomoc za sníženou odměnu může takový poškozený, jemuž byla způsobena v souvislosti se spáchaným úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví, případně se jedná o pozůstalého po oběti, které byla v souvislosti

⁷⁴ Zvláště zranitelné oběti. In: *Police České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

⁷⁵ Viz. ust. § 51 a odst. 2 trestního řádu

se spáchaným trestným činem způsobena smrt, a který současně dosvědčil, že nedisponuje dostatkem prostředků, aby dokázal uhradit náklady vzniklé ve spojitosti s příbráním zmocněnce. Poškozenému mladšímu 18 let (pakliže se nejedná o oběť trestného činu zanedbání povinné výživy ve smyslu ust. § 196 trestního zákoníku) bude právní pomoc bez nutnosti úhrady poskytována zmocněncem i bez nutnosti doložit absenci dostatku finančních prostředků. Lze doplnit, že návrh na rozhodnutí ohledně poskytnutí bezplatné pomoci zmocněncem, případně pak pomoci za sníženou odměnu, je podáván poškozeným v rámci přípravného řízení státnímu zástupci, a v řízení před soudem pak tomu soudu, který provádí projednání dané věci.⁷⁶

⁷⁶ Zvlášť zranitelné oběti. In. *Policie České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

9 Případové studie

V praktické části této bakalářské práce budou představeny a shrnuty případové studie skutečných trestných činů, kdy ve všech případech bude určitou roli zastávat zvláště zranitelná oběť.

Případová studie 1

V první případové studii bude popsán zločin Týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1,2 písm. d) trestního zákoníku současně s přečinem Ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku, kdy tento přečin byl vyhodnocen až po výsleších a následně byly rozšířeny úkony trestního řízení. Zvláště zranitelnou obětí zde byly obě nezletilé děti, které byly svědky všech incidentů a v návaznosti s objasněním skutečností byly vyslyšány.

Lenka pocházela z rozvedené rodiny, měla mladší sestru a ve vztazích byla zdrženlivější. Před svou plnoletostí se seznámila s mužem, Janem, který byl o 20 let starší. Byl to její první vztah. Chvilí po seznámení spolu začali chodit a po půl roce vztahu Lenka otěhotněla a nastěhovala se k Janovi do rodinného domu. Ze začátku ji nepřišlo nic v nepořádku, ona byla mladá, chvíli po škole, bez práce. Jan měl dobře placenou práci, rodinný dům, byl zaopatřený a bez závazků. Když se jim narodilo první dítě, syn jménem Jakub, byla Lenka šťastná a vůbec si nepřipouštěla, že je něco v nepořádku. Jan po ní vyžadoval, aby omezila kontakt se svou matkou a sestrou, protože na ni měly podle Jana špatný vliv, přesně po minutách chtěl znát harmonogram jejího dne, s kým se stýká, s kým si volá, s kým si píše. Sama za sebe hovořila i skutečnost, že Jan Lence propočítal trasu z domu do obchodu a zpět, spolu s průměrnou délkou nákupu, kdy jakékoli prodloužení předpokládané doby musela Lenka vždy vysvětlovat a Jan toto porovnával s časy na účtenkách. Stále žila v představě, že Jan má vzhledem ke svému věku o ně pouze velkou starost, a proto chce toto vše vědět. Po dvou letech se jim narodila dcera Monika. K fyzickému napadání ze strany Jana docházelo po narození dcery, a to přibližně jednou měsíčně a z různých důvodů. Četnost fyzického napadání se postupem času zvyšovala. Lenka sama na sobě začala vnímat, že je v područí svého dominantního partnera a čím dál více přichází o vlastní vůli. Postupně se mu začala podřizovat ve všem, nestýkala se s matkou ani sestrou, pod nátlakem byla nucena zpřístupnit mu své konverzace na telefonu, nesměla nikam chodit. Ze začátku se snažila vzdorovat, ale postupem času,

aby předešla hádkám a fyzickému násilí, se zcela stáhla, potlačila své potřeby na úkor partnera a podržovala se mu, neměla žádného zastání. Fyzickým útokům byly přítomny obě děti. Syn Jakub se čím dál více svým chování podobal otci. Takto žila několik let, bála se svou situaci řešit. Děti dosáhly školního věku a Lenka nastoupila do práce. Pracovala na základní škole svých dětí. Právě zde si začala uvědomovat, že její život není v pořádku a měla by něco dělat, neboť roli „tyrana“ převzal její tehdy 12.letý syn. Jakub ve škole matku neustále kontroloval, s kým se baví, co dělá, a veškeré informace předával otci. Jakub také začal matku ve škole ponižovat, urážel ji a znevažoval, což ji velmi psychicky trápilo a chtěla z práce odejít. Veškerý svůj výdělek musela odevzdávat Janovi, kdy měla povoleno část peněz použít na oblečení pro sebe a děti. Následně musela odevzdat klíče od domu, kdy byla nucena chodit domů pouze se synem. Kamkoliv s dětmi bez Jana šla, vše řídil syn Jakub, který otce o všem informoval, kde se nachází, co dělá a co kupuje. Lenka stále více ztrácela náhled na to, co je dobře a co je špatně, měla strach z odsouzení okolí, z toho, co ji a děti čeká. Jednoho dne při hádce v kuchyni vytáhla nůž, neměla v úmyslu nikomu ublížit, ale držela ho v ruce kvůli zdůraznění svých pocitů. V důsledku této situace byla hospitalizována na psychiatrii, kam ji nechal Jan převést. A v tuto chvíli bylo vše nahlášeno na Policii ČR a celá věc se začala prošetřovat a řešit.

V souvislosti s tímto případem byla vyslýchána nejen Lenka a Jan, ale i matka a sestra Lenky, které ve svých výpovědích shodně uvedly, že Jan se majetnický a dominantně k Lence choval od začátku jejich vztahu. Neustále ji kontroloval a sledoval na každém kroku. Když jí zakázal se s nimi stýkat, čímž ztrácely kontakt, nebylo v jejich silách jí, jakkoliv pomoci, neboť ani Lenka nejevila zájem. Ve výpovědi Lenky byly nejen popsány veškeré skutky, jak psychické, tak fyzické, které za 12 let soužití s Janem zažila, ale také fungování v jejich domácnosti a chování syna k matce. Jan ve své výpovědi veškeré skutky popsané Lenkou kategoricky odmítl a k dalším dílčím incidentům se vyjádřil, že se nezakládají na pravdě. Vyslýchány byly i obě děti, a to jako neodkladný a neopakovatelný úkon před sdělením obvinění, tedy za přítomnosti soudkyně obvodního soudu i soudní znalkyně z oboru psychologie dětí a mladistvých. Výslech prováděl proškolený policista ve speciální výslechové místnosti. Dcera Monika po celou dobu výslechu byla tichá, zaskočená, odevzdaná a nebyla schopna k věci vypovědět relevantní skutečnosti. Znalkyně k jejímu chování uvedla, že vykazuje vzorce chování založené na pocitu méněcennosti. Zato syn Jakub, byl suverénní a svým projevem a odpověďmi dokázal, že necítí žádnou úctu ke své matce a nahlíží na ni jako na zcela postradatelného

a otcem plně nahraditelného člena rodiny, v čemž byl soustavně několik let utvrzován postojem otce. Krom tohoto děti nevykazovaly žádné známky traumatizace, situaci doma pokládaly za zcela normální a ve své podstatě plně harmonickou.

Na základě zjištění těchto skutečností rozšířila Policie ČR úkony trestného řízení o přečin Ohrožení výchovy dítěte, neboť Jan ohrozil citový vývoj nezletilých dětí tím, že závažným způsobem zanedbal důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, a to tak, že svým působením, příkladem a podporou v projevech chování přiměl obě nezletilé děti, Jakuba i Moniku, k přijetí zcela disproportionálního vnímání partnerských úloh jakožto normy, což dle mínění policejního orgánu mohlo vést k nepředvídatelným následkům v oblasti budoucích mezilidských vztahů obou dětí, kdy toto tvrzení bylo zahrnuto rovněž do Usnesení o zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu, a státní zástupce úhel pohledu policejního specialisty akceptoval v podané obžalobě.

Shrnutí:

Ve věci nebylo dosud rozhodnuto, případ je u soudu a čeká na rozhodnutí, kdy bude nařízeno hlavní líčení. Lenka je v současné době s dětmi sama, Jan má na základě zjištěných skutečností umožněn styk s dětmi pouze za přítomnosti sociální pracovnice.

V tomto případě je jasně patrné, že pokud by nedošlo k „excesu“ Lenky, nikdy by se orgány činné v trestním řízení o tomto zločinu nedozvěděly. Lenka trpěla syndromem týrané ženy, neměla žádné sebevědomí, neměla odvahy od partnera odejít, cítila emoční závislost na osobě partnera, bála se někomu svěřit, věc nahlásit, neboť pociťovala stud a vinu, že v takovém vztahu tak dlouho setrvala.

Dalším velkým a profesionálním přínosem v tomto případě, je kvalitní práce vyšetřovatele, který po výsledcích, zejména výslechu nezletilého syna rozšířil úkony trestního řízení pro přečin Ohrožení výchovy dítěte, ačkoli stíhat otce za to, že si díky jeho příkladu syn přestává vážit matky, bylo vkročením do neznámých vod, neboť pro dozorující státní zastupitelství byl takový výklad skutkové podstaty přečinu Ohrožení výchovy dítěte novinkou.

Toto se opíralo o skutečnost, že péče o dítě je jednou ze základních povinností obou rodičů, která zahrnuje zejména péči o zdraví dítěte, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. A děti vyrůstající v určitém prostředí si pozorováním utvářejí představy o životě a o normálním fungování, nacházejí vzory chování, které v pozdějším životě opakují. Další vyrůstání v tomto prostředí by výrazně zvýšilo riziko opakování tohoto vzoru v jejich partnerských vztazích.

Případová studie 2

V druhé případové studii bude popsán zvlášť závažný zločin Znásilnění podle § 185 odst. 1,2 písm. a), b) trestního zákoníku, přečin Vyhrožování podle § 353 odst. 1,2 písm. b) trestního zákoníku a zločin Vydírání podle § 175 odst. 1,2 písm. c) trestního zákoníku. Jde o zvlášť závažný zločin, neboť obětí byla osoba dítěte, což je jedna z přitěžujících okolností. A dle § 126 trestního zákoníku je za dítě považována osoba mladší 18 let.

Alena byla mladá slečna se svými sny, ve svých 16 letech si našla přítele. Byl jím o 10 let starší muž jménem Kamil. Jejich vztah začal jako každý jiný vztah velkým vzplanutím a vzájemnou zamilovaností. Chodili spolu na procházky, do kina, na večere. Vzhledem k věku Aleny spolu nebydleli, vídali se několikrát v týdnu a pouze přes den. Noc společně nikdy nestrávili, i když jejich vztah se po nějaké době změnil v intimní. Po nějaké době se Kamil „ukázal v pravém světle“, nejen, že byl patologicky žárlivý, ale v okamžiku, když nebylo po jeho, začal i s fyzickým násilím. K tomu stačilo pouze to, když Alena pozdravila spolužáka nebo se bavila s někým jiným. Tyto útoky byly ze začátku jednou týdně, postupně se intenzita a síla útoků stupňovala. Po každém útoku se Kamil omluvil s tím, že neví, co to do něj vjelo, a slibem, že již se to nikdy nestane. Alena se na chvíli stáhla a s Kamilem se týden neviděla, i když spolu byli v kontaktu. A tak se Kamil pokusil v Aleně vzbudit žárlivost, vyfotil se s jinou dívkou, sdílel tuto fotku na sociální síti v domnění, že se mu Alena úplně odevzdá. Aleny reakce však byla jiná, než Kamil očekával, a Alena vztah ukončila. Tuto reakci Kamil nečekal a neskutečně se rozzuřil, začal Aleně psát, kdy v jedněch zprávách ji urážel, vyhrožoval, že ji zmlátí, že ji ani máma nepozná, že ji zabije, a v jiných zprávách vyhrožoval, že se kvůli ní zabije, že bez ní nemůže žít, že jeho smrt bude mít na svědomí atp. Takových zpráv dokázal za den napsat více jak 200. Alena všechny zprávy ignorovala a mazala, nepřikládala tomu

žádnou váhu. Nikdy se nikomu nesvěřila. Když jednoho dne na ni čekal před školou, byl hezky oblečený, zamával jí a ona tento pozdrav opětovala. Chtěl si s ní pouze promluvit, s čímž souhlasila, omluvil se za všechno, za chování, za zprávy, a požádal ji o odpuštění a druhou šanci. Alena mu vyhověla a opět spolu začali chodit. Jednoho dne jí zavolal, požádal ji, ať k němu přijede, že je úplně na dně a potřebuje od ní pomoc. Alena se o Kamila bála, nevěděla, co se děje, a jela k němu domů. Že je opilý poznala již po telefonu. Když dorazila k němu do bytu, Kamil seděl na zemi, brečel, řekl jí, že bez ní nemůže být a že se raději zabije. Alena mu na to odpověděla, že to nedokáže, že na to se má až moc rád, a ať přestane s takovými řečmi. Kamil rychle vstal, chytil Alenu zezadu za krk a odtáhl ji do kuchyně, kde si vzal nůž. Ten nejdříve namířil proti sobě, ale vzápětí ho přiložil Aleně na záda se slovy: „Bud' ty nebo já“. Alena cítila nůž na zádech, prohnula se, otočila a podařilo se jí nůž Kamilovi vytrhnout a odhodit. Kamil v tu chvíli vzal Alenu za ruku a odtáhl ji do ložnice, kde ji povalil na postel. Zde ji začal líbat a vysvlékat. Alena se bránila, několikrát vyslovila svůj nesouhlas, prosila jej, ať přestane. Ze začátku se Alena bránila, strkala do něj, kopala ho, ale Kamil využil své váhové a silové převahy a vykonal na ní pohlavní styk. Alena poté s brekem z bytu utekla. Ani v tomto případě se nikomu nesvěřila, stáhla se do sebe a snažila se na vše zapomenout. Kamil si nepřipouštěl, že by udělal něco špatně, a Aleně pořád psal, volal jí, žádal ji o schůzku. Na zprávy nereagovala, hned je mazala, hovory nepřijímala, a nakonec si změnila i telefonní číslo. Jednoho dne však stál před jejím domem a zazvonil na domovní zvonek. Když se ozvala, řekl jí, ať jde ven, že má v ruce dělobuch a pokud odmítne, tak ho hodí do okna. Dále jí sdělil, že ví, že její malé neteře (3 a 5 let) si hrají v pokoji u okna, a pokud nechce, aby se jim něco stalo, tak ven půjde. Pro zdůraznění toho, že to myslí vážně, odpálil jeden dělobuch před domem. Alena ze strachu o život a zdraví svých neteří vyšla ven, kde ji Kamil ihned fyzicky napadl, a poté na jeho příkaz ho doprovodila do jeho bydliště. Alena byla velmi vyděšená, nevěděla, jak se má bránit, co ji bude čekat, až dorazí k němu. Po celou dobu cesty se snažila kolemjdoucí zoufalým výrazem na sebe upozornit, nikdo si však nevšiml, i když jí tekla z nosu krev. Když vystupovali z hromadné dopravy, podařilo se jí z Kamilova sevření vytrhnout a utéct. Běžela domů, kde se se vším svěřila matce. Alenina matka na nic nečekala a šla s dcerou na Policii podat trestní oznámení.

Na policejní stanici obvodního oddělení byla za přítomnosti matky Alena vyslechnuta, prvotní reakce policisty byla odměřená, Alena byla při výslechu velmi zdrženlivá a její výpověď neustále doplňovala matka. Vzhledem k věku Aleny byl na místo přivolán vyšetřovatel SKPV, který si celou věc převzal a následně za přítomnosti

kurátorky z OSPOD vyslechl. Matka již nebyla výslechu přítomna. Alena ve výslechu popsala rok a půl trvající vztah, kdy uvedla vše o fyzickém násilí, které podložila fotografiemi ze svého mobilního telefonu, následně vyprávěla poslední incident u ní před domem a jak se jí podařilo utéct. Při dotazu na znásilnění, se celá rozklepala, vyprávěla, co se stalo, kdy naznačila přítomnost důležitého detailu, ale odmítla ho uvést, neboť se velmi styděla a cítila se ponížene. Výbornou reakcí a nejspíš i improvizací jí bylo vyšetřovatelem navrženo, zda by to nemohla napsat, že to následně přepíše do protokolu a bude to pro ni snadnější než to vyslovit. Dívce byl podán papír a pero, kdy na papír pouze napsala: „*Jak se mnou spal, tak se do mě i vymočil*“. Po předání tohoto vzkazu vyšetřovateli se dívka rozbrečela a nebyla schopna dalšího výslechu. K věci byl vyslechnut i Kamil, který přišel se svým právním zástupcem. Přiznal, že k fyzickému napadání došlo, ale že se napadali vzájemně, že ho vždy vyprovokovala, přiznal, že jí párkrát tekla krev, ale nikdy to nebylo nic vážného, co by si žádalo jakékoliv ošetření. K dělobuchu, který odpálil u ní před domem uvedl, že na sebe chtěl pouze upozornit, aby si ho všimla a šla si s ním ven promluvit. S obviněním ze znásilnění nesouhlasil, popřel, že by se stykem Alena nesouhlasila, že by řekla „NE“, že by se bránila nebo se ho snažila, jakkoliv zastavit, že po celou dobu byla tichá a „držela“. Dále uvedl, že se do ní nechtěně učůrnul, a na to mu pouze řekla, že na ni kašle a že ji znásilnil.

Shrnutí:

Kamil byl obviněn ze zvlášť závažného zločinu Znásilnění podle § 185 odst. 1,2 písm. a), b) trestního zákoníku, přečinu Vyhrůžování podle § 353 odst. 1,2, písm. b) trestního zákoníku a zločinu Vydírání podle § 175 odst. 1,2 písm. c) trestního zákoníku. Vzhledem k jeho trestní minulosti (již v minulosti byl ve výkonu trestu pro zločin Loupeže podle § 173 trestního zákoníku) byl odsouzen k odnětí svobody na 8 let nepodmíněně. Alena nebyla přítomna hlavnímu líčení, ale po vynesení rozsudku byla informována o výsledku, kdy požádala, že by chtěla být informována o jeho propuštění, neboť má po všech zážitcích důvodnou obavu o svůj život z důvodu jeho msty. Po přiznání všech zažitých incidentů se Alena psychicky zhroutila a Intervenčním centrem, jí byla poskytnuta psychologická pomoc.

V tomto případě, kdy se obětí stane zvlášť zranitelná oběť, je patrné, že je velmi důležitý vstřícný a empatický přístup ze strany orgánů činných v trestním řízení

a důležitost odborné pomoci. Kdy v tomto případě jí byla tato pomoc poskytnuta prostřednictvím intervenční poradkyně, která jí poskytla právní informace (právo na informace, důvěrníka, zpracování prohlášení, nesetkání s pachatelem) a v neposlední řadě jí byla zdarma poskytnuta psychologická pomoc.

Případová studie 3

V této třetí případové studii bude popsán přečin Nebezpečného pronásledování (stalkingu) podle § 354 odst. 1 písm. b), c), d) a odst. 2 písm. a) a přečin Porušování domovní svobody dle § 178 trestního zákoníku.

Jitka pocházela z dobré rodiny, její matka byla učitelka a její otec byl lékař. Otec byl velmi přísný a na dceru kladl velké nároky. Jitka byla studentkou gymnázia druhého ročníku, bylo jí čerstvých 17 let, měla přítele jménem Petr. Petr byl o 8 let starší. Po půl roce vztahu se Jitka s Petrem rozešla, rozchod dle slov Jitky proběhl v klidu, bez přehnaných emocí či urážek. Po týdnu ji Petr začal bombardovat zprávami a voláním, byl schopen napsat 100 zpráv denně, a to prostřednictvím mobilního telefonu nebo sociální sítě Facebook. Chtěl znát pravý důvod rozchodu, zda má jiného atp. Když na zprávy nereagovala, jak chtěl, začal ji navštěvovat v místě jejího bydliště a školy. Několikrát mu Jitka řekla, ať jí nepíše a nechodí za ní, že si to nepřeje a nechce s ním být. Petr, ale neustále Jitce psal, neustále ji pronásledoval, sledoval ji skoro na každém jejím kroku, a to i tři měsíce po rozchodu. Postupně se Jitka začala bát, nevěděla, čeho všeho je Petr schopný. Našla si jinou cestu do školy, změnila své návyky, přestala chodit na kroužek tance, nechodila skoro ven, jen aby se Petrovi vyhnula, aby ho nepotkala. Petr, ale věděl, kde Jitka bydlí, do jaké školy chodí. Zda byl v kontaktu s nějakým jejím spolužákem Jitka nevěděla, ale děsilo ji, že přes veškerou její snahu stále věděl, kde je a kde bude. Blokovala si jeho telefonní číslo, blokovala ho na Facebooku, ale vždy si našel jiný způsob, jak ji kontaktovat. Jitka měla čím dál tím větší strach, byla neustále ve stresu, pořád se ohlížela, zda ji nesleduje, zhoršila si prospěch ve škole. Její změny chování si všimli spolužáci, rodiče i učitelé ve škole a snažili se zjistit, co za tím je. Jitka se ale bála někomu svěřit, pořád si myslela, že ho to brzy přejde. Jednou však na ni čekal před domem a stál u vchodu. Jitka nevěděla co má dělat, ale chtěla jít domů, kde se zamkne a bude v bezpečí. Prošla kolem něj, Petr ji chytil za ruku a začal na ni mluvit, řekl jí: *„že ji pořád miluje, že patří k sobě a ať není hloupá, že to ví i ona. Ať se podívá,*

jak dlouho to vydržel, že jí byl neustále věrný a pokud nebude s ním, tak nebude s nikým.“ Jitka ho prosila, ať ji pustí, že to nemá smysl, že si určitě najde lepší dívku, než je ona, že to takhle nejde a že musí jít domů. Petr ji pustil, ale stále stál blízko u ní, Jitka rychle odemkla dveře od domu a vešla dovnitř. Najednou Petr vběhl do domu, hrozně se lekla, že je v jejich domě, a nevěděla, co má dělat, stála jako přikovaná a čekala, co se bude dít, koukala mu se zaslzenýma očima do tváře a prosila ho, ať odejde. Petr ji chytil za vlasy a začal na ni křičet. Jeho křik přivolal Jitky otce, který hned jak viděl, co se děje, Petra od Jitky odstrčil a vyhodil ho z domu. Jitka se celá klepala a plakala, nebyla schopna slova, ale musela otci vysvětlit kdo to byl a co dělal u nich doma. Otec si vše vyslechl a hned s Jitkou dojel na Policii České republiky, kde podal trestní oznámení. Na oddělení Policie české republiky byly zahájeny úkony trestního řízení podle ust. 158 odst. 3 trestního řádu pro podezření z přečinů Nebezpečného pronásledování a Porušování domovní svobody. Ve věci bylo zahájeno šetření a dle věcné příslušnosti bylo postoupeno na SKPV (službu kriminální policie a vyšetřování). Jitka vzhledem ke svému věku byla vyslýchána proškoleným policistou za přítomnosti zmocněnce, který jí byl ustanoven. Zmocněnec ji informoval o právních informacích, jakým způsobem probíhá řízení, vysvětlil související úkony, seznámil ji jako zvláště zranitelnou oběť (dítě) s jejími právy. Pomohl se sestavením adekvátního bezpečnostního plánu a udělil praktické rady. Dále ji byla poskytnuta rovněž pomoc týkající se jejího provázení trestním řízením (co bude následovat, jak se jí bude týkat). Před hlavním líčením jí byl nabídnut doprovod k soudu, který přijala, dále pak právo na nesetkání se s pachatelem a byla jí nabídnuta odborná psychologická pomoc, kterou odmítla. Dle Jitčiných slov, jí přidělení a pomoc prostřednictvím zmocněnce velmi pomohla.

Ve věci byl rovněž vyslechnut Petr, který k výsledku přišel se svým právním zástupcem. Petr přiznal, že se nemohl smířit s rozchodem, a uznal, že jeho chování nebylo správné, ale nikdy neměl v úmyslu Jitce ublížit. Ke všemu se doznal a v závěru se omluvil a sdělil, že svého jednání lituje a nebude se již opakovat.

Shrnutí:

Petr byl obviněn pouze z přečinu Nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm., b), c), d) a odst. 2 písm. a) a vzhledem jeho doznání a projevené lítosti mu byl

udělen podmíněný trest v délce trvání 8 měsíců a rovněž mu byl udělen zákaz kontaktování a přiblížení se.

V tomto případě je zjevná důležitost zmocněnce, který poskytl asistentství při doprovázení, poskytování odborné pomoci dle zákona č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů a poskytnutí právních informací. Také byla oběti poskytnuta psychosociální podpora (soucit, útěcha, vyslechnutí), která je v obdobných případech bezesporu důležitá.

Závěr

Na závěr této práce je nepochybně vhodné shrnout její obsah. Práce byla věnována otázce obětí trestných činů a jejím ústředním cílem bylo popsat blíže postavení oběti trestného činu a vymezit společně s tím rovněž pojem zvláště zranitelné oběti. Nejprve byly vymezeny základní pojmy dané problematiky, a to zejména pojem trestu a trestného činu. V rámci další kapitoly byl nastíněn vznik a účel zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a bylo poukázáno na důležitost tohoto zákona, který se zabývá oběťmi trestných činů a jejich rozdílnými právy oproti poškozenému. Dále je v práci představena i kapitola o viktimologii, kde je blíže popsána viktimizace a její dopady. Následující kapitoly se zabývají samotnou obětí trestného činu a pojmem zvláště zranitelné oběti, kdy některé specifické typy těchto obětí jsou blíže popsány. Kapitola další byla zaměřena na specifikaci práv obětí v rámci trestního řízení a existenci neziskových organizací a nedílnou součástí tohoto tématu byla i zmíněná role zmocněnce v rámci pomoci obětem trestných činů. V rámci poslední kapitoly jsou popsány tři kazuistiky zvoleného trestného činu, kdy v každé z nich hraje určitou roli zvláště zranitelná oběť. Pod každou touto případovou studií je shrnutí případu, kde upozorňuji na důležitost určitých prvků prvotního jednání, ale i následného zjištění relevantních skutečností.

Jak bylo zjištěno, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů je vzhledem k postavení obětí důležitým milníkem trestní justice. Před jeho vznikem byla práva obětí trestných činů velmi omezena a s pojmem oběti se v trestním právu ve své podstatě nebylo možné setkat. Ten, komu je trestným činem způsobena újma, se nazývá dle trestního řádu poškozeným a v trestním řízení plní roli svědka. Při procesu byla pozornost justice věnována pouze pachatelům, a to i z hlediska přiznání jeho práv. Práva obětí byla velmi opomíjena, a to navzdory tomu, že právě jim je pachatelem újma způsobena, proto je v tomto ohledu patřičná pozornost bezesporu na místě. Ačkoliv byla částečně práva obětí trestných činů upravena prostřednictvím několika právních předpisů, nebyl k dispozici ucelený přehled veškerých možností a některým oblastem pak nebyla pozornost věnována vůbec. Nicméně společně se vznikem zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů došlo rovněž ke změně této situace.

Postavení oběti trestného činu bylo v této práci blíže popsáno. Je jisté, že je třeba, aby byla obětem trestných činů věnována dostatečná pozornost a aby byl aplikován citlivý a ohleduplný přístup již od prvotního kontaktu. Ve většině případů k prvotnímu kontaktu

s obětí dochází na obvodních odděleních. A přístup některých policistů není dostatečně ohleduplný, neboť sami neví, jak se mají zachovat, jak se mají dotazovat. V tomto ohledu by pomohlo proškolení policistů obvodních oddělení zaměřené na jednání s oběťmi trestných činů. Pomoci mohou rovněž neziskové organizace, které obětem trestných činů poskytují různé formy pomoci. Významnou roli v rámci trestního řízení hraje takzvaný zmocněnec, kterým může být v rámci trestního řízení poškozená osoba zastupována.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Vyd. 4., nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál, 2004. 320 s. ISBN 978-80-7380-581-4
4. FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 392 s. ISBN 978-80-210-7687-7
5. GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. 280 s. ISBN 80-246-1293-3
6. GŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3
7. GŘIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ Helena. *Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1.4.2017 trestněprávní revue*, 2017. 9
8. HOLCR, Květoň a kol. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. Student. 192 s. ISBN 978-80-87212-27-1
9. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. 263 s. ISBN 978-80-87576-49-6
10. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-2363
11. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2014. Glosátor. 1246 s. ISBN 978-80-7502-049-9
12. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 6. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236
13. KONRÁD, Zdeněk, NĚMEC, Miroslav a NOVOTNÝ, František. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 95 s. ISBN 978-80-7251-294-2
14. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2012, Beckovy právnické učebnice. 968 s. ISBN 978-80-7179-082-2

15. KUČHTA, Josef a VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H.Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4
16. NOVOTNÝ, Oto a ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. 419 s. ISBN 80-86432-08-4
17. SOCHŮREK, Jan a Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. 81 s. ISBN 80-7083-745-4.
18. SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Zásady trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., Praha: Orac, 2003. 455 s. ISBN 80-86199-74-6
19. SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. 942 s. ISBN 978-80-254-4033-9
20. ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7400-496-4
21. ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Oto, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie a VOKOUN, Rudolf. *Trestní právo hmotné*. 8. přeprac. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7
22. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník, komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5
23. VÁLKOVÁ, Helena a KUČHTA, Josef. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. 636 s. ISBN 978-80-7400-429-2
24. VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada Publishing, vyd. 1. 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8

Elektronické zdroje

1. BKB. In: *Kdo je a co dělá Bílý kruh bezpečí*. [online]. 2020. Dostupné z: https://www.zabovresky.cz/assets/File.ashx?id_org=80902id_dokumenty=17533
2. Business Animals.cz, [online]. 2021 [cit.2021-05-13] dostupné z: <https://www.businessanimals.cz/bossing-sikana-mobbing/>
3. Domácí násilí. In: Článek z policie.cz, [online]. 2021 [cit.2022-02-28] dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

4. Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů. In: *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2012 [cit.2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx>
5. Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů. In: *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2012 [cit.2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/ddoc/00/08/45/00084575.pdf>
6. HETIG, Hans von. *The criminal and his victim*. Studies in the sociobiology of crime [online]. Bonn, New Haven, Yale University Press, 1948. 455 s. [cit. 02-02-2022].
Dostupné z: <https://archive.org/details/in.er-net.dli.2015.34038/page/n9>
7. NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie 3.*, přeprac. Praha: ASPI, 2008. 152 s. ISBN 9788073574093
8. O nás. Dokument. In: *probační a mediační služba* [online]. 2021. Dostupné z: https://www.pmsc.cz/wp-content/uploads/2021/12/ona_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2021_pdf
9. O nás. In: *Člověk v tísní* [online]. 2020 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>
10. Poslání a cíle probační a mediační služby České republiky. In: *Probační a mediační služba České republiky* [online].2020. [cit.2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o.pms/>
11. Profem.cz, Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí. [online]. 2022. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/sc/s-cim-pomahame/sexualni-nasili>
12. Projekt e-bezpečí.cz, *Stalking a jeho právní výklad*. [online]. 2009. [cit.2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikova-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kyberstalking/135-135>
13. PROTIVINSKÝ, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. Ke kategorizaci zločinců (z německé i české teorie i praxe). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. [online]. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2006, sv. 9, č. 1., 8–40 s. ISSN 1210-9150. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx>
14. Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. 2011. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/standaard-vybaveni-specialni-vyslechova-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

15. VICHEREK, Roma. *Účel trestu*. In: *epravo.cz* [online]. 2013 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/vlanky/ucel-trestu-89770.html>
16. Vládní návrh na vydání zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) č. 617/0. Důvodová zpráva. Dostupné z: Codexis Academia, <https://codexisacademia.cz/>
17. Zákon o obětech trestných činů – základní informace. In. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2012 [cit.2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-rcppk-doc.aspx>
18. Zvlášť zranitelné oběti. In: *Policie České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-11-19] dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

Legislativní dokumenty

1. Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky
2. Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod
3. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník
4. Zákon č. 45/2013 Sb. O obětech trestných činů
5. Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon